

BİLANÇO

TÜRMOB AYLIK YAYIN ORGANI • SAYI : 104 • HAZİRAN 2005 5 3.50 YTL (3.500.000.-TL)

- *Maliye'ye mevzuat dayanmıyor*
- *Kayıtdışının vergi kaybı 22 katrilyon*
- *Dolaylı vergiler gelir dağılımını bozuyor*
- *Yoksulluk derinleşiyor*

Ekonomik Rapor

Sahibi

Mehmet TİMUR

Genel Yayın Yönetmeni

Nail SANLI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ali Ekber DOĞANOĞLU

Yayın Kurulu

Nail SANLI

Ali E. DOĞANOĞLU

Ahmet FETTAHOĞLU

Yıldız ÖZTÜRK

TÜRMOB

Basın Yayın Dağıtım İşletmesi

tarafından yayınlanmaktadır

Yayın Türü : Yaygın süreli

Adres

Gençlik Caddesi No:107

06570 Anıttepe - ANKARA

Tel: (0.312) 232 50 60 (10 Hat)

Fax: (0.312) 232 50 73

http: www.turmob.org.tr

e-mail:alid@turmob.org.tr

Baskı

Fersa Matbaası

(0.312) 278 43 56

Dergide yayınlanan yazıların yayın hakkı

Bilanço Dergisi'ne aittir.

Kaynak gösterilmeden bir bölümü veya tamamı alıntı yapılamaz

Vergi sisteminin iyileştirilmesi

Önümüzdeki üç yıla damgasını vuracak olan IMF'li ekonomik programın temel taşı maliye politikası oluşturacak. Sıkı kamu maliyesi politikası ve vergi sisteminin iyileştirilmesi programın odak noktası. İçinde bulunduğumuz yılın Eylül ayına kadar gelir vergisini reforma tabi tutacak yasa Meclis'e sevk edilecek. Bu düzenleme gelir vergisi tabanını genişleterek, ücret ve ücret dışı tarifelerin birleştirilmesine imkan verecek.

Ayrıca tasarıyla gelir dilimi sayısı azaltılarak, gider indirimi sistemi yeniden düzenlenecek.

Gelir vergisiyle paralel bir şekilde aynı dönem içinde kurumlar vergisinde de düzenlemeye gidilecek. Kurumlar vergisi düzenlemelerinde hedef Avrupa Birliği mevzuatıyla uyum sağlamak olacak. Ayrıca, düzenleme kurumlar vergisi rejimini basitleştirmeyi, verimliliğini artırmayı ve tabanı genişletmeyi hedefleyecek.

Programın üç yıllık uygulama süresi içinde, Banka Sigorta Muameleleri Vergisi ile Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu kaldırılacak.

2006 yılından itibaren, gerçek kişilerin menkul kıymetler, banka mevduatları ve diğer finansal varlıklardan elde ettikleri kazançlar için tek bir vergi oranı uygulanacak.

Türkiye'de yıllardır her siyasi parti ve her hükümetin gündeminin ilk sıralarında kapsamlı bir vergi reformu yapma hedefi yer almaktadır. Ancak bugüne kadar başarılı bir sonuç elde edilemediği gibi sistem her değişiklikte daha da bozulmuştur.

Damga vergisi ise bu bozulmaya en güzel örneği teşkil ediyor. Pul yapıştırılarak toplanan vergi hep eleştiri konusu olmuştur. Ancak şimdiki uygulanan sistem geçmişi mumla aratmaktadır. Damga vergisi gibi vergiler de bu reform süreci ile birlikte kaldırılmalıdır.

Umarız Türk Vergi Sistemi gerçek anlamda ihtiyaçlarına cevap verecek bir reforma kavuşur.

Dergimizin bu sayısında da ilgi ile okuyacağınızı umduğumuz haber ve araştırmalara yer verdik. Gelecek sayımızda buluşmak dileğiyle...

Nail SANLI
Genel Sekreter

Maliye'ye mevzuat dayanmıyor

İstikrarlı bir yapıdan uzak olan Türk vergi mevzuatı değişiklik rekoru kırıyor. Vergi yasalarında 1980 yılından buyana 193 kez değişiklik yapıldı. TBMM'de yılda ortalama 9 adet vergi yasalarında değişiklik yapan tasarı yasalaşiyor.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin oluşturduğu vergi sisteminin temel dayanağını oluşturan yasal mevzuat değiştirilme rekoruna doymuyor. Temel vergi kanunlarında 1980 yılından bu yana 193 kez değişiklik yapıldı. Yapılan her değişiklik yeni sorunlar yaratırken yasal mevzuat adaletli, istikrarlı ve verimli olması gereken yapıdan tamamen uzaklaştı.

Mevzuatın sağlıklı bir şekilde takip edilebilmesi için istikrarlı, sade ve anlaşılabilir olması gerekiyor. Türk vergi mevzuatı ise asıl maddeler, mükerrer maddeler, ek maddeler, geçici maddeler, ek geçici maddeler ve yürürlükten kaldırılan maddelerle dolu. Sürekli yapılan değişiklikler mevzuatı sadelik ve basitlikten tamamen uzaklaştırdı. Türk vergi mevzuatına asıl maddeler yerine ek ve geçici maddeler yön ve-

riyor. 2000 yılından 2004 yılına kadar 5 yıllık sürede vergi mevzuatında değişiklik yapan veya yeni düzenleme getiren 46 kanun yayımlandı. Son beş yıllık verilere göre vergi kanunları yılda ortalama 9.2 defa değişikliğe uğruyor.

Türk vergi mevzuatında kanunlar kadar mevzuatı oluşturan Bakanlar Kurulu Kararları, tebliğler, sirkülerler, iç genelgeler, genel yazılar

	2000	2001	2002	2003	2004	Yıllık Ortalama
Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapan Kanunlar	6	10	7	15	8	9.2
Vergiye ilişkin Bakanlar Kurulu Kararları	22	28	24	39	44	31.1
Tebliğler	44	48	44	63	54	50.6
Sirküler					80	80
İç Genelgeler	41	34	33	39	32	35.8
Genel Yazılar		24	36	43	67	42.5

gibi idari kararlar da önemli bir yer tutuyor.

Vergi oran ve hadlerinde Bakanlar Kurulu Kararı ile düzenleme yapılıyor. Bakanlar Kurulundan vergiye ilişkin yılda ortalama 31.4 karar çıkarak Resmi Gazete’de yayınlanıyor. Bakanlar Kurulu tarafından vergiye ilişkin son beş yılda 157 karar çıktı. Bu kararların büyük bölümü vergi oran ve hadlerinde değişiklik içeriyor.

Vergi kanunlarının nasıl uygulanacağını açıklamak amacıyla yayınlanan tebliğlerde mevzuatın diğer bir ayağını oluşturuyor. Son beş yılda Maliye Bakanlığı tarafından 253 adet tebliğ yayınlandı. Son beş yıllık verilere göre Resmi Gazete’de ortalama yılda 50.6 tebliğ yayınlanıyor.

Maliye Bakanlığı son yıllarda tebliğ yerine mevzuat açıklamalarına ve uygulamaya sirkülerle yön vermeye başladı. Gelirler Genel Müdürlüğü’nün internet sitesinde yayınlanarak yürürlüğe giren sirkülerler önemli yaptırım ve yükümlülüklerde getirebiliyor. Geçtiğimiz yıl 80 adet sirküler yayınlandı.

Yayınlanan bazı sirküler kanunlara aykırı hükümlerde içerebiliyor. Kanunda yer almayan yetki ve kapsam sirkülerle genişletilip daraltılabiliyor.

Vergi yasalarının uygulanmasına Gelirler Genel Müdürlüğü iç genelge ve genel yazılarla da yön veriyor. Son beş yılda Gelirler Genel Müdürlüğü tarafından 179 iç genelge ve 170 genel yazı yayınlandı. 2004 yılında vergi kanunlarında 8 kez değişiklik yada düzenleme yapıldı. Vergi oran ve hadlerinde belirleme yapan 44 Bakanlar Kurulu Kararı yayınlandı. Mevzuatı ve uygulamayı açıklamak amacıyla 54

tebliğ ve 80 sirküler yayınlandı. Gelirler Genel Müdürlüğü’nce vergi kanunlarına ilişkin verilen özelgelere vergi mevzuatında önemli bir yer tutuyor. Gelirler Genel Müdürlüğü tarafından vergi kanunlarına ilişkin 13 bin özelge verildi. Özelgeler içinde Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun’la ilgili verilen 2.358 özelge ilk sırayı alıyor. Bunu Vergi Usul Kanununa ilişkin verilen 2.215 özelge takip ediyor. Kurumlar Vergisi, Damga Vergisi, Harçlar Kanununa ilişkin verilen özelgeler de

binli rakamlara ulaştı. Tüm bu düzenleme ve açıklamalar Türk vergi mevzuatının bütünlüğünü kaybederek tamamen içinden çıkılmaz bir hal aldığını gösteriyor. Vergi sisteminin temelini oluşturan yasal mevzuat, bugünkü yapısıyla temel olmaktan tamamen uzaklaştı. Vergi Konseyi gündemine temel vergi kanunlarının yeniden yazılmasını aldı. Yasal mevzuatın adaletli, istikrarlı ve verimli olması için temel vergi kanunlarının yeni baştan bir bütünlük içerisinde düzenlenmesi gerekiyor.

Gelirler Genel Müdürlüğü’nce Vergi Kanunlarına İlişkin Vergilen Özelgeler	
Kanunun Adı	Vergilen Özelge Sayısı
Kurumlar Vergisi Kanunu (5422)	1.823
Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun (6183)	2.358
Gelir Vergisi Kanunu (193)	745
Vergi Usul Kanunu (213)	2.215
Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu (197)	486
Damga Vergisi Kanunu (488)	1.034
Harçlar Kanunu (492)	1.450
Katma Değer Vergisi Kanunu (3065)	879
Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanun (3100)	250
Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik (3568)	50
Özel Tüketim Vergisi Kanunu (4760)	153
Vergi Barışı Kanunu (4811)	974
Diğerleri	584
Toplam	13.001

Kayıtdışının vergi kaybı 22 katrilyon

Türkiye’de yaygın kayıtdışılık nedeniyle uğranılan vergi kaybı 22 katrilyon 524 trilyon lira olduğu tahmin edildi. Hesap Uzmanları Kurulu tarafından hazırlanan rapor Türkiye’nin temel sorununun kayıtdışılık olduğunu ortaya koyuyor.

Hesap Uzmanları Kurulu’nun kayıtdışı raporuna göre, geçen yıl bir önceki yıla kayıtdışı ekonomi yüzde 24.7 oranında artarak 128.9 katrilyon lira olurken, toplam vergi kaybı da yüzde 14.5 oranında arttı. Rapora göre, kişi başına düşen vergi kaybı 2004 yılında 231 dolara yükselirken, çalışan başına düşen vergi kaybı yüzde 17.3 oranında artışla 709 dolardan 832 dolara çıktı.

Hesap Uzmanları Kurulu’nun Türkiye’de Kayıtdışı Ekonominin Boyutu raporuna göre, Türkiye’de kayıtdışı ekonominin boyutları farklı yöntemlere göre değişik büyüklüklerde hesaplanıyor. Türkiye’de kayıtdışının ulusal gelire oranı olarak büyüklüğü, parasalcı yaklaşıma göre yüzde 7-137, GSMH yaklaşımına göre yüzde 7-25, ekonomet-

rik yaklaşıma göre yüzde 10-66, vergisel yaklaşıma göre yüzde 46-88, duyarlılık analizine göre yüzde 19-27 ve kayıtdışı ücret yaklaşımına göre yüzde 35-40 olarak tahmin ediliyor.

Raporda yer alan verilere göre, gelişmiş OECD ülkelerinde kayıtdışı-

nın oranı yüzde 16.4 düzeyinde bulunuyor. Sanayileşmiş G-7 ülkelerinde yüzde 8-10 olan kayıtdışının ulusal gelire oranı gelişmiş ülkelerde yüzde 10-30, gelişmekte olan ülkelerde yüzde 30-60, az gelişmiş ülkelerde ise yüzde 60-80 düzeyinde olduğu belirtildi. Türkiye’deki

Yıllar itibarıyla kişi başına ve çalışan başına düşen vergi kaybı dolar bazında

	Kişi başına	Çalışan başına
1998	167	510
1999	127	387
2000	124	404
2001	117	384
2002	133	444
2003	199	709
2004	231	832

kayıtdışının 10 yıl içinde kademeli olarak indirilmesi öngörülen strateji planı çerçevesinde 10 yılın sonunda kayıtdışı oranının gelişmiş ülkeler düzeyine indirilmesinin öngörüldüğü ifade edildi.

Hesap Uzmanları Kurulu'nun DİE verilerine ve katma değer vergisini temel alarak, 1998-2004 yılları için uyguladıkları modele göre Türkiye'de kayıtdışı ekonominin GSMH'ye oranı söz konusu yıllar arasında yüzde 26-37 arasında değişti. Araştırmaya göre, kayıtdışının ulusal gelire oranının en yüksek olduğu yıl yüzde 37.26 ile 1998 yılı oldu. Raporda, 1999 ve 2000 yıllarında kayıtdışı oranının düşme eğilimi gösterdiği ve en düşük oranının da yüzde 26 ile 2000 yılında gerçekleştiği belirtilirken, 2001 yılında bu oranın yüzde 31'e yükseldiği, 2002-2004 yıllarında yüzde 30 civarında olduğu ifade edildi.

Kayıtdışı büyüdü

Son bir yıl içinde ise kayıtdışı ekonomi, yüzde 24.7 oranında artarak, 103.3 katrilyon liradan 128.9 katrilyon liraya yükseldi. Ulusal geli-

Kayıtdışı ekonominin GSMH'ye oranı ve vergi kaybı		
	Kayıtdışı/ GSMH (%)	Vergi Kaybı (Trilyon TL)
1998	37.26	3.423
1999	33.46	4.573
2000	26.12	5.692
2001	31.48	11.612
2002	29.74	15.216
2003	29.61	19.667
2004	30.07	22.524

re oranı açısından bakıldığında ise ulusal gelirdeki büyümeye koşut olarak kayıtdışı ekonomideki artışın son 1 yıl içinde sınırlı kaldığı görülüyor. Kayıtdışı ekonominin ulusal gelire oranı 2003 yılında yüzde 29.61 düzeyinden 2004 yılında yüzde 30.07 düzeyine yükseldi.

Vergi kaybı arttı

Toplam vergi kaybındaki artış oranı ise son bir yıl içinde yüzde 14.5 oldu. Böylece kayıtdışı ekonomiye bağlı olarak oluşan vergi kaybı 19.6 katrilyon liradan 22.5 katrilyon liraya çıktı.

Kişi başına düşen vergi kaybı 231 dolar

Kişi başına düşen vergi kaybı da 2003 yılındaki 199 dolar düzeyinden 2004 yılında 231 dolara yükseldi. Böylece dolar bazında kişi başına düşen vergi kaybında artış oranı yüzde 16 oldu.

Raporda, çalışan başına düşen vergi kaybı hesabı da yapıldı. Bu hesaba göre çalışan başına düşen vergi kaybı 2003 yılında 709 dolarken, 2004 yılında yüzde 17.3 artışla 832 dolara tırmandı.

1998 ve 2004 yılları arasında kayıtdışı ekonominin, Katma Değer Vergisi, Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi ve toplam vergi kaybının boyutları (Trilyon TL)

	Kayıtdışı	KDV kaybı	GV kaybı	KV Kaybı	Toplam Vergi kaybı
1998	19.941	2.004	1.168	251	3.423
1999	25.799	2.655	1.460	458	4.573
2000	32.810	3.704	1.441	547	5.692
2001	56.497	7.367	3.223	1.002	11.612
2002	80.023	10.293	3.500	1.422	15.216
2003	103.357	13.125	4.340	2.202	19.667
2004	128.976	14.843	4.782	2.899	22.524

Dolaylı vergiler gelir dağılımını bozuyor

Vergi adaleti en az olan dolaylı vergiler gelir dağılımı bozukluğunun daha da derinleşmesine neden oluyor. Gelişmiş ülkelerde gelirin fonksiyonel dağılımında ücretli ve maaşlı kesimin nispi payı yüzde 70'ler düzeyindeyken, ülkemizde aynı paylaşımda söz konusu kesimin nispi payı yüzde 15'ler düzeyinde bulunuyor. Dolaylı vergiler ücretli kesim üzerindeki vergi yükünü artırarak, gelir dağılımı bozukluğunun derinleşmesine sebep oluyor.

Bir ülkede gelirin dağılımı, o ülkenin gelişmişlik düzeyi, toplumun sosyal ve idari yapısı hakkında bir fikir verebilmektedir. Nitekim, gelir dağılımının adil olmadığı ülkelerde, genellikle siyasal yapının da demokratik olmadığı gözlenmektedir.

Celal Bayar Üniversitesi Salihli Meslek Yüksek Okulu Öğretim Üyesi Serbest Muhasebeci Mali Müşavir **Cüneyt Tuncer** tarafından yapılan çalışmada, Türkiye’de Gelir dağılımı politikaları değerlendirildi. Tuncer’in yaptığı çalışma özetle şöyle;

Gelir dağılımındaki adaletsizlik ve yoksulluk günümüzde global düzeyde karşılaşılan en ciddi sorunlardır. Dünyada 1980’lerle başlayan değişim sürecinde gelir

dağılımı sorunu sıradan bir ekonomi sorunu olmaktan çıkmış politik ve sosyal bir sorun olarak algılanmaya başlanmıştır.

Gelir dağılımı sorunu genelde yoksulluk sorununa indirgenmeye başlanmıştır. Bu çerçevede “gelir yoksulluğu”, “sosyal imkan yoksulluğu” ve “insani yoksulluk” gibi yeni kavramlar inşa edilmiştir. Diğer taraftan, gelirin kişisel, fonksiyonel, faktörel ve bölgesel dağılımını gösteren çalışmalar eskiden olduğu gibi gelir eşitsizliğinin değişimini izlemekte kullanılmaya devam etmektedir. Türkiye’de de gelir dağılımı adaletsizliği son 10 yıllık dönemde gündemde sıkça tartışılan bir konu olmuştur. Özellikle 1980’li yıllarda uygulanan günümüzde de değişik

boyutlarıyla sürdürülmeye çalışılan ekonomik ve sosyal politikalar varolan olumsuzlukları ve yoksulluğu daha da belirgin hale getirmiştir. Kişi başına gelir düzeyinin düşük olduğu bir ekonomik yapıda, gelir dağılımının bozuk olması bölgesel yoksulluk sorununu da beraberinde getirmektedir. Uluslararası planda yoksulluk çalışmalarını özel bir önem kazanmıştır. 1900’lü yıllarda “kalkınma” kavramı altında “saf” ekonomik modeller geçerli iken, 1980 sonrası sosyal unsurları da içeren “gelişme”, “büyüme” ve en son olarak da “sürdürülebilir kalkınma” kavramlarını içeren ve artık “saf” ekonomik olmayan bir çerçevede geçerlilik kazanmıştır.

Türkiye’de gelir bölüşümü konu-

su her zaman gündemde olan ve tartışma konusu yapılan bir alandır. Ancak gelir bölüşümünde varolan olumsuz durum, özellikle 1980 sonrasında uygulanan ekonomik ve sosyal politikalarla daha olumsuz bir noktaya gelmiştir. Türkiye’de gelir dağılımının 1980 yılı öncesi ve sonrasında izlediği seyire göz atıldığında; özellikle 1980’li yıllarda giderek daha eşitsiz bir duruma gelmiş olması dikkat çekici bir noktadır. Gelir bölüşümü eşitsizliği 1980’li yıllara kadar temelde köy kent ayrımı içinde kalmıştır. Buna, bir yandan tarımda çalışan büyük kitlenin kent çalışanlarına oranla düşük emek verimi elde etmesi, diğer yandan da tarım topraklarının dağılımındaki dengesizliğe dayanan tarım içi bölüşüm eşitsizliği sebep olmuştur. Ancak 1987 yılından sonraki dönemde yeni bir aşamaya geçilerek, bir taraftan iç ticaret hadlerinin tarım aleyhine dönmesi gelir dağılımı bölüşümünde bu kesimin aleyhine bir sonuç doğurmuş, diğer taraftan uygulanan politikalar sonucu toplumun orta kesimini oluşturan ücretli-maaşlı kesim, reel gelirlerinde meydana gelen aşınma sonucu alt gelir dilimlerine düşmüştür. Başka bir ifadeyle Türkiye, tarımda emek ve küçük sermaye ile çalışanlarla, salt emekle çalışanlar yani işçiler ve memurlar aleyhine gelir bölüşümünün giderek bozulduğu bir sürece girmiştir.

Gelir dağılımı; bir ülkede belirli dönemler içinde üretilen gelirin fertler, fertlerden oluşan gruplar veya üretim faktörleri arasında bölünmesidir. Gelirin fertler, aileler ve çeşitli tüketici birimler arasında bölünmesine kişisel gelir dağılımı, üretim faktörleri arasındaki dağılıma ise fonksiyonel gelir dağılımı denir. Genelde iktisat teorisinde gelir dağılımı, birincil gelir dağılımı çerçevesinde ele alınmıştır. Birincil gelir dağılımı fonksiyonel gelir dağılımı, ikincil gelir dağılımı ise bireysel gelir dağılımı olarak ifade edilmektedir.

Gelirin fonksiyonel dağılımı, bir ülkenin gelişmişlik seviyesi hakkında oldukça sağlıklı bilgi verebilir. Nitekim, gelişmiş ülkelerde iktisadi kalkınmanın başlangıç dönemlerinde tarım kesimi, milli gelirden en büyük payı alırken, gelişme düzeyi yükseldikçe ücretlilerin payının arttığı gözlenmiştir. Gelişmiş ülkelerde emek gelirlerinin milli gelir içindeki payı yüzde 70’e kadar çıkarken, gelişmekte olan ülkelerde yüzde 30 gibi düşük bir düzeyde bulunmaktadır. Örneğin ABD’de kişisel gelirlerin içindeki ücret ve maaş gelirlerinin payı yüzde 75’in üzerindedir. Uzun dönemde de bu oran değişiklik göstermeme eğilimindedir.

Gelişmiş ülkelerde emek payının milli gelir içinde önemli bir yer tutmasının nedenleri işsizlik oranlarının düşük, ücretli nüfusun aktif nüfusa oranının yüksek olması ve

verimlilik artışlarının ücretlere daha kolay yansıtılır olması ile yakından ilgilidir. Gelişmekte olan ülkelerde ise emek gücünün veriminin ve teknolojinin yetersizliği milli gelir içindeki emek paylarının azalmasına sebep olmaktadır. Aynı şekilde emek gücünün milli gelir içindeki payının düşük olması ise işgücünün önemli bir oranının kendi hesabına ve bir bölümünün ücretsiz olarak çalışması, firma ölçeklerinin küçük ve emek dışı gelirlerinin yüksek olmasıyla açıklanır. Bu eşitsizlik mali tedbirlerle kısa vadeli olarak çözülebilir dahi eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması uzun vadeli bir çözüm olarak daha etkin bir yoldur.

Gelişmekte olan ülkelerde ekonomik açıdan olduğu kadar, sosyal ve siyasal açıdan istikrarın sağlanması ve bilhassa demokratik rejimin devamlılığı açısından, orta sınıf lehine gelir dağılımının iyileştirilmesi büyük önem arz etmektedir. Ancak, Türkiye’de 1980 öncesi ve bilhassa 1980 sonrası dönemde uygulanan politikalar, gelir dağılımının daha da bozulmasına sebep olmuştur. Türkiye’de yapılan bütün gelir dağılımı araştırmalarında görüleceği gibi, gerek kişisel gerekse fonksiyonel gelir dağılımı, gayri adildir. Halen ülke gelirin yarısı, nüfusun yüzde 20’si tarafında kullanılmaktadır. Gelişmiş ülkelerde gelirin fonksiyonel dağılımında ücretli ve maaşlı kesimin nispi payı yüzde 70’ler düze-

BİLANÇO

yindeyken, ülkemizde aynı paylaşımda söz konusu kesimin nispi payı yüzde 15'ler düzeyinde olduğu görülmektedir. Türkiye'de gelirin fonksiyonel dağılımının önemli ölçüde bozulmasına etki eden en önemli faktör, öncelikle 1980'den sonra uygulanan ekonomi politikaları olmuştur. Uygulanan ekonomi politikalarının ötesinde faal nüfus içinde ücretlilerin nispi payının düşük olması da önemli bir başka etken olarak sayılmaktadır. Nitekim, gelişmiş ülkelerde bu kesimin payı yüzde 80'ler düzeyindeyken, ülkemizde yüzde 35'ler civarındadır. Türkiye'de 1980'den sonra, gelirin fonksiyonel dağılımının daha da kötüleştiği görülmüştür. Bu durumun meydana gelmesinde etkili olan sebepler; ücretlerin enflasyon seviyesinin altında artması, Türk vergi sisteminde dolaysız vergilerden daha çok dolaylı vergilere ağırlık verilmesi ve izlenen yüksek faiz politikasıdır. Bu dönemde, özellikle emek kesminin payı olan ücretin, milli gelirdeki payının önemli ölçüde düşmesinde, ücret artışlarının enflasyon değeri altında tutulmasının etkisi büyük olmuştur. Bu durum, ücretlilerin reel satın alma gücünü önemli ölçüde düşürmüştür. Söz konusu dönemde tarım kesminin payının da önemli ölçüde düştüğü göz önüne alındığında, temel tüketim mal talebini oluşturan geniş kesimin talebinin daralması, ülkede üretilen mal ve hiz-

metlerin, yüksek gelirli kesimin talebine yönelmesi gibi olumsuz sürecin başlangıcını oluşturacaktır. Nitekim, bu dönemde ithalatta liberasyonuna gidilmesi ile lüks tüketim malları ithalatı, büyük bir artış olduğu göstermiştir. Bu gelişme, hem istihdam artışı hem de iktisadi ülke kalkınması açısından önemli mahsurlar taşımaktadır.

Bu dönemde, dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payının artması, gelir dağılımının bozulmasında etkili olan bir başka önemli sebep olarak görülmektedir. Dolaylı vergiler vergi adaleti en az olan vergiler olduğu bilinmektedir. Aynı şekilde, toplam gelir vergisi içinde diğer kesimlere nispetle, ücretliler üzerinde alınan verginin artma eğiliminde olması, Türk vergi sisteminin gelir dağılımını daha da bozulmasında önemli rol oynadığını göstermektedir. 1980'den sonra faiz hadlerinin serbest bırakılmasıyla, faiz hadlerinin önemli ölçüde artmıştır. Bu dönemde, faizlerin yükselmesinde, kamu kesimi açıklarının iç borçlanmaya gidilerek karşılanmasının etkisi büyük olmuştur. Bu durum, kar-faiz -rant gelir grubu denilen kesimin milli gelirdeki payını artırdığı gibi, üretken sermaye tasarruflarının yatırımlara akması yeri ne rantlara yönelmiş olmasıdır. Bu nedenle sabit sermaye yatırımları düşmüş dolayısıyla yeni istihdam olanakları daralma göstermiştir. Sonuç olarak 1980 sonrası izlenen

ekonomik politikaların gelir dağılımının daha da bozulması yönünde önemli ölçüde etkisi olmuştur. Sosyal barışın sağlanması, ekonomik kalkınmanın daha sağlam temellere oturtulması, daha istikrarlı bir büyüme için adil gelir dağılımı sosyal devletin gözardı edilemez görevidir. Bu nedenledir ki bundan sonra uygulanacak ekonomik politikalarda gelir dağılımına daha çok önem verilmeli, hatta adaletsiz olan gelir dağılımının düzeltilmesi için yeni politikalar uygulamaya alınmalıdır.

Türkiye'deki toplum yapısı ve coğrafik farklılıklar nedeniyle, özde ekonomik içerikli olan gelir dağılımı sorununun yarattığı olumsuz etkiler, sadece ekonomik alanla sınırlı kalmamaktadır. Nitekim, bölüşüm yapısının, özellikle 1980 sonrası dönemde, tüm boyutlarıyla büyük ölçüde bozulmuş olması, politik, sosyal ve kültürel açıdan da sorunlar yaratacak noktaya gelmiştir. Bu durum Türkiye'de bölüşüm konusuna, bugüne kadar olduğundan daha fazla önem verilmesi ve konunun farklı boyutlarının dikkate alınması gereğini ortaya koymaktadır. Toplumda ortaya çıkan ve bazısı çatışmaya dönüşen, bazısı da her an çatışmaya dönüşme potansiyeli taşıyan sorunların çözümü için atılacak ilk adım gelir dağılımı yapısının, daha fazla geç kalınmadan düzeltilmesidir.

Yoksulluk derinleşiyor

Türkiye’de fertlerin yüzde 1.29’u açlık sınırının, yüzde 28.12’si ise gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk sınırının altında yaşıyor Yoksul sayısı 18 milyon 441 binden 19 milyon 458 bine çıktı.

Türkiye ekonomisinde yaşanan gelişmelere karşın yoksul sayısı artıyor. Devlet İstatistik Enstitüsü’nün 2003 yılı hanehalkı bütçe anketi sonuçlarına göre hazırlanan 2003 yoksulluk çalışması nüfusun önemli bir bölümünün gıda ve gıda dışı yoksulluk çektiğini ortaya koydu.

Yoksulluk çalışmasına göre, 2003’te Türkiye’de yoksulluk oranı yüzde 26.96’dan yüzde 28.12’ye, yoksul fert sayısı ise 18 milyon 441 binden, 19 milyon 458 bine yükseldi. Yoksulluk oranı kırsal kesimde yaşayanlar arasında yüzde 37.13, kentlerde ise 22.3 olarak gerçekleşti. Tür-

kiye genelinde 894 bin kişinin ise açlık çektiği belirlendi. Kentlerde açlık çekenlerin sayısı azalırken kırdada artış gösterdi.

2002 yılında yüzde 1.35 olan Türkiye genelindeki açlık çeken fertlerin oranı 2003 yılında yüzde 1.29’a geriledi. Ancak kentelerde yüzde 0.92’den yüzde 0.74’e gerileyen açlık çeken fertlerin oranı kırsal kesimde yüzde 2.01’den yüzde 2.15’e kadar çıktı. IMF programlarıyla tarımsal desteklemelerin önemli ölçüde azaltılmasının kırsal kesimdeki açlık çeken insan sayısını artırdığı gözleniyor Sayısal olarak bakıldığında ise 2003 yılı itibariyle 311 bini kentlerde 584 bini ise kırsal kesimde

olmak üzere toplam 894 bin kişi açlık sınırının altında yaşamını sürdürüyor.

Kentlerde yaşayan her 100 kişiden 22.3’ünün, kırsal kesimde yaşayanların ise 37.13’ünün yoksulluk sınırının altında yaşamını sürdürdüğü ortaya çıktı.

Araştırma sonuçlarına göre Türkiye genelinde nüfusun yüzde 0.01’i (9 bin kişi) satınalma gücü paritesine göre günlük bir doların altında bir harcama yapabiliyor. Satınalma gücü paritesine göre nüfusun yüzde 2.39’u 2.15 doların yüzde 23.75’i ise 4.3 doların altında harcanabilir gelire sahip bulunuyor. DİE hesaplamayı yaparken satınalma gücü paritesine

BİLANÇO

göre dolar kurunu 2002 yılı için 618 bin 281 bin, 2003 yılı için de 732 bin 480 lira olarak esas aldı.

DİE'ye göre 2002 yılında yüzde 17.74 olan görelî yoksulluk oranı ise 2003 yılında yüzde 15.51'e kadar çıktı. Buna göre Türkiye'de toplam 10 milyon 730 bin kişi görelî yoksul konumunda bulunuyor. Görelî yoksulların 4 milyon 651 bini kentlerde 5 milyon 996 bini ise kırsal kesimde yaşıyor.

Türkiye genelinde aileler arasındaki yoksulluk oranı ise yüzde 22.45'ten yüzde 23.08'e çıktı. 2003 yılında toplam 16 milyon 744 bin olan Türkiye'deki ailelerin 3 milyon 854 bininin yoksulluk sınırının altında bulunduğu belirlendi. 2002 yılında 16 milyon 447 bin ailenin 3 milyon 693 bini olan yoksulluk sınırının altında kalıyordu.

Çekirdek aile, ataerkil veya geniş aile, tek yetişkinli aile, diğer tanımlarına göre bakıldığında ise 2002 yılına göre 2003 yılında yoksulluk oranında artışın çekirdek ailelerdeki yoksulluğun yaygınlaşmasından kaynaklandığı görülüyor. Aileler bazında yapılan gruplandırmada 2002 yılındaki 11 milyon 779 bin, 2003'te de 11 milyon 966 bin sayıyla en büyük grubu oluşturan

çekirdek ailelerdeki yoksulların oranı 2002 yılındaki yüzde 20.55'ten, 2003 yılında yüzde 21.97'ye yükseldi.

Geniş aile grubunda oransal olarak yoksullukta azalma görülse de sayı olarak yoksulların arttığı saptandı.

Buna göre, ataerkil veya geniş aile bazında 2002 yılında yoksul oranı yüzde 30.08'den yüzde 28.87'ye düşerken, yoksul aile sayısı 888 binden 922 bine yükseldi.

Tek yetişkinli aileler içindeki yoksulluk oranı 2002 yılındaki

yüzde 23.01 düzeyinden 2003 yılında yüzde 19.7'ye gerilerken, bu aile grubundaki yoksul sayısı 365 binden 290 bine indi. Bu gerileme ise, 2002 yılında 1 milyon 585 bin olan tek yetişkinli aile sayısının 2003 yılında 1 milyon 470 bine düşmesinden kaynaklandı.

Diğer grubunda değerlendirilen 131 bin aile sayısı 2003'de 115'e düşerken, buna koşut olarak yoksul sayısı da 20 binden 14 bine geriledi. Oransal olarak bakıldığında da diğer aile grubundaki yoksul oranı 2002 yılındaki yüzde 15.28'lik düzeyinden yüzde 12.25'lik düzeyine geriledi.

Aile gruplandırmalarının kır ve kent ayrımına bakıldığında, kentlerde oransal olarak yoksullaşmanın çekirdek aile grubunda genişlediği, kırlarda ise hem çekirdek aile grubunda hem de geniş aile grubunda yoksulluğun yaygınlaştığı görülüyor

Hanehalkı büyüklüklerine göre yapılan sıralamada, 1 milyon 321 bin yoksul aile sayısı ile en büyük yoksul kesimin 3-4 kişilik aile grubunun oluşturduğu görülüyor. Bu gruba giren ailelere yoksul ailelerin oranı ise 2002 yılındaki

Yoksulluk sınırı yöntemlerine göre fert yoksulluk oranları, 2002-2003						
Yöntemler	Türkiye		Kent		Kır	
	2002	2003	2002	2003	2002	2003
Gıda yoksulluğu (açlık)	1,35	1,29	0,92	0,74	2,01	2,15
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	26,96	28,12	21,95	22,30	34,48	37,13
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı*	0,20	0,01	0,03	0,01	0,46	0,01
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı*	3,04	2,39	2,37	1,4	4,06	3,71
Kişi başı günlük 4,3 \$'ın altı*	30,30	23,75	24,62	18,31	38,82	32,18
Görelî yoksulluk	14,74	15,51	11,33	11,26	19,86	22,08

* 1 \$'ın satınalma gücü paritesine (SGP) göre karşılığı olarak 2002 yılı için 618.281 TL; 2003 yılı için ise 732.480 TL kullanılmıştır

yüzde 16.37'lik düzeyinden yüzde 17.08'e yükseldi. Oransal olarak en büyük yoksul kesim ise 7 ve üzerinde nüfusa sahip kalabalık ailelerde görülüyor. 2003 yılında toplam 1 milyon 668 bin olan 7 ve üzeri nüfusa sahip aile grubunda yoksul sayısının 756

binden 807 bine çıktığı, böylece oransal olarak yüzde 45.95'ten yüzde 48.41'e yükseldiği belirlendi.

Hanehalkı büyüklüğüne göre aylık sınırları, 2003 yılında bir kişi için 75 milyon lira, 2 kişi için 113 milyon lira, 3 kişi için 143

milyon lira, 4 kişi için 168 milyon lira, 5 kişi için 192 milyon lira olarak belirlendi. Yoksulluk sınırları da 1 kişi için 186 milyon lira, 2 kişi için 280 milyon lira, 3 kişi için 354 milyon lira, 4 kişi için 417 milyon lira, 5 kişi için 476 milyon lira olarak öngörüldü.

Yoksulluk sınırı yöntemlerine göre yoksul fert sayısı, 2002-2003						
Yöntemler	Türkiye		Kent		Kır	
	2002	2003	2002	2003	2002	2003
Gıda yoksulluğu (açlık)	926	894	376	311	550	584
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	18.441	19.458	9.011	9.377	9.429	10.081
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı*	136	9	10	5	126	4
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı*	2.082	1.655	971	648	1.111	1.007
Kişi başı günlük 4,3 \$'ın altı*	20.721	16.433	10.106	7.696	10.615	8.737
Görelî yoksulluk	10.080	10.730	4.651	4.734	5.430	5.996

* 1 \$'ın satınalma gücü paritesine (SGP) göre karşılığı olarak 2002 yılı için 618.281 TL; 2003 yılı için ise 732.480 TL kullanılmıştır

Yaşlanan nüfus, ekonomileri zorluyor, bütçeleri sarsıyor

Hükümetçe 26 Nisan tarihinde verilen Niyet Mektubunun IMF İcra Direktörleri Kurulunca onaylanması ile yürürlüğe giren yeni Stand-by Anlaşması ile taahhüt edilen önemli reformlardan birisini, ülkemizde halen varolan adaletsiz ve aynı zamanda uzun dönemde sürdürülmesi olanaksız olan emeklilik sistemi oluşturuyor. Hükümetçe halen üzerinde çalışmakta olan bu alanda, sistemin tek çatı altında toplanması ve 2004 yılı itibariyle yüzde 4.4 olan sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan konsolide bütçe katkısının uzun vadede yüzde 1'in altına düşürülmesi öngörülmüyor.

Önemi ülkeden ülkeye değişiklik gösterse de, yaşlanan nüfus yapısının gerekli kıldığı emeklilik dönemi ödemelerinin hızla büyümesi, bu alanda bugüne kadar köklü bir reform yapmamış olan hemen tüm ülkelerin ortak bir sorunu olma niteliğini kazanmış durumda bulunuyor. Konunun önemi ve güncelliği bu alanda yapılmış olan dört ayrı çalışmanın aşağı yukarı aynı zamanlarda kamuoyuna açıklanmış olması ile de açıkça belli oluyor. Çalışmalardan birisi ülkemizdeki sosyal güvenlik sorununu ele alıyor ve Ankara Ticaret Odası (ATO)

tarafından yapılmış. Diğerleri kredi derecelendirme kuruluşu olan Standard & Poors, Dünya Bankası ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından yapılarak yayımlanmış bulunuyor.

ATO tarafından hazırlanmış olan "Sosyal Güvenlik Raporu"nda, önlem alınmaması halinde Türkiye'nin kısa ve orta vadede ülke ekonomisini derinden sarsacak bir boyutta sosyal güvenlik sorunuyla karşı karşıya kalabileceği uyarısında bulunuluyor. Raporda yer verilen bulgular şu şekilde özetlenebilir:

- Sosyal güvenlik sisteminin va-

rolan yapısıyla sürdürülmesi ülke ekonomisi üzerinde çok ağır bir yük oluşturmaktadır. 1994-2004 yıllarını kapsayan son 11 yıllık dönemde SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı'nın Bütçe üzerindeki yükü, işsizlik sigortası dahil, 59 katrilyon TL'ye ulaşmıştır. Sosyal güvenlik kuruluşlarının finansman açıklarını kapatmak üzere sadece 2004 yılında Bütçeden yapılan transferler toplamı 19.3 katrilyon TL olmuştur. 2000 yılında yüzde 2.6 olan sosyal güvenlik sistemi açıklarının GSMH'ye oranı 2004 yılında yüzde 4.5'e yükselmiştir.

- Sosyal güvenlik kurumlarının finansman açıkları vermesinin temel nedeni aktüeryal dengenin bozulmuş olmasıdır. 1960 yılında bir emekliye karşılık Emekli Sandığında 6.6 aktif çalışan, SSK'da, bir emekliye karşılık 24.3 aktif çalışan varken, bugün bir emekliye karşılık Emekli Sandığında 1.7, SSK'da ise sadece 1.6 aktif çalışan bulunmaktadır. Bağ-Kur'da ise 2004 yılı itibariyle aktif çalışan/emekli oranı 2.1 dir.
- Aktif sigortalılarla emekli maaşı alanlar arasındaki dengenin bozulmasında başlıca nedenler, erken emeklilik, iktisaden faal nüfusun yeterince aktif hale getirilememesi, prim miktarı ile emekli aylığı arasında sağlıklı bir ilişki kurulamamış olması, sigorta primlerinin yüksekliğinin kaçak işçi çalıştırmayı özendirilmesi, kayıt dışı ekonominin boyutunun büyüklüğü ve SSK ile Bağ-Kur'da prim tahsilatında yaşanan sıkıntılardır

ATO'nun Raporunda sigorta prim düzeylerinin kayıt dışı istihdamı özendirerek kayıt dışı ekonominin boyutunun büyümesine yol açtığı hususu da ayrıca vurgulanıyor.

Gerçekten Raporda belirtildiği üzere, özerk kurumlara, fonlara ve sosyal güvenlik kurumlarına 2004 yılı içinde yapılmış olan 18.7 katrilyon TL tutarındaki transferlerin 15 katrilyon 87 trilyon TL bölümünü

sosyal güvenlik kurumlarına yapılmış olan transferler oluşturmuştur. Bu tutarın üç kurum arasındaki dağılımı şu şekildedir:

Emekli Sandığı

4 katrilyon 994 trilyon TL.

Sosyal Sigortalar Kurumu

5 katrilyon 757 trilyon TL.

Bağ-Kur

5 katrilyon 336 trilyon TL.

Bu şekilde, "görev zararı" başlığı altında yapılan 2.9 katrilyon TL tutarındaki transfer de hesaba katıldığında 2004 yılında, Hazine tarafından sadece Emekli sandığına yapılan transfer 7.9 katrilyon TL'na, her üç sosyal güvenlik kurumuna yapılan toplam transfer ise 19.0 katrilyon TL'na ulaşmıştır.

Emeklilik sistemi alanında yapılmış olan diğer üç çalışmadan ilki kredi derecelendirme kuruluşu Standard & Poors (S&P) tarafından yapılmış ve 18 mart tarihinde yayımlanmıştır⁽¹⁾ S&P'un çalışmasında, nüfusun giderek yaşlanması yüzünden sosyal güvenlik sistemi üzerine ileride gelecek ek yükün, bu alanda günümüzde uygulanan politikalar değiştirilmediği takdirde, Bütçeleri iflas ettirecek bir boyuta ulaşacağı uyarısında bulunuluyor. Çalışmada, eğer varolan gidişatta bir yeniden düzenleme yapılmaz ise, Amerika, Almanya ve Fransa'da kamu borcunun GSYİH'ya olan oranının şimdiki yaklaşık yüzde 65 oranından 2050 yılında yüzde 200'ün üzerine çıkacağı, İngiltere'de ise bu oranın yüzde 40'tan yüzde 150'nin üzerine yükseleceği hesaplanıyor. S&P'un Raporunda bu gidiş sürerse, bu ülkelerin kredi derecelerinde 2020'li yıllarda büyük bir çöküş yaşanacağı, ve 2035 yılında ise bu devletlerin egemen bir ülke olarak ihraç etmiş oldukları borç senetlerinin, kağıt parçasından farkı kalmayacağı (junk status) uyarısında bulunuluyor. S&P'un yaptığı çalışmanın amacının, ileriye dönük bir tahminde bulunmaktan ziyade, hükümetlerin finansman yapılarında meydana gelecek bir tahripkar bozulmayı önlemek üzere, ihtiyaç duyulan reformların boyutuna ve önemine dikkat çekmek olduğu belirtiliyor.

Emeklilik sistemi konusunda sözü edilen üçüncü Rapor ise, Doğu Avrupa'nın yeni yükselen ekonomileri, Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın gelişmekte olan ülkeleri dahil yaklaşık yetmiş ülkede emeklilik maaş ödemeleri alanında yapılması gereken reform çalışmaları konusunda bilgi ve deneyime sahip olan Dünya Bankası tarafından yayımlanmış bulunuyor. On yıl kadar önce Dünya Bankası üç ayaklı bir emeklilik sistemi öneriyordu: bir fonlama içermeyen kamu emeklilik sistemi, katılımı zorunlu olan ve fonlamaya (prim tahsili) dayalı ve özel hukuk kurallarına göre yönetilen bir emeklilik sistemi, üçüncü olarak da özel tasarruflara dayalı ihtiyari (katılımın isteğe bağlı olduğu) sistem. Şimdi Dünya Bankası

(1) The Economist, Mart 26-Nisan 4 2005, S. 75.

BİLANÇO

sistemi daha da çeşitlendirerek beş ayaklı bir yapı öneriyor⁽²⁾

Dünya Bankası'na önerilen yeni emeklilik sisteminde yapılan en büyük değişikliği, kamuca sağlanan ve bireysel katkı (prim ödemesi) içermeyen bir minimal emeklilik maaş ödeme sistemi ilavesi oluşturuyor. Bu sistem yaşlılık karşı karşıya kalınabilecek fakirlik için minimum düzeyde bir koruma sağlanmasını ve yaşlıların diğer gelir kaynaklarını olumsuz yönde etkileyen ekonomik ve sosyal krizlere karşı güvence altına alınmasını öngörüyor. Banka, mali yapıları güçlü olmayan gelişmekte olan ülkelerde bu önerilen yeni sistemin, kişisel tasarruflarla da desteklenmiş şekilde emeklilik döneminin en önemli gelir kaynağı olabileceğini düşünüyor.

Dünya bankasının emeklilik sistemi için ikinci ilave önerisi ise yaşlıların sağlık hizmetlerinden faydalanma ve konut sahibi olma imkanlarını iyileştirmek için bir politika çerçevesi geliştirilmesi ile ilgili bulunuyor. Bu sistem artık çalışmasalar da emeklilerin tüketim mallarından olduğu kadar, refah devleti hizmetlerinden yararlanabilmelerini öngörüyor. Gelişmekte olan ülkelerde aileler tarafından bireylere sağlanan desteğin, yardımın hızla düşmesi, Bankada bu fikrin ortaya atılmasında önemli bir rol oynamış. Dünya Bankasının önerdiği beş ayaklı emeklilik sistemi değişik gelir kaynakları üzerine kurulmuş durumda.

Emeklilik sistemi konusunda Mayıs ayı başında yayınlanmış olan OECD Raporu ise esas itibarıyla, üye ülkelerdeki mevcut emeklilik sistemlerini, emekliliğe hak kazanılan yaş, emekli mensuplara sağlanan maaşın düzeyi ve sistemin, gelirin yeniden bölüşümünü öngörüp, öngörmemesi açısından incelemeye

tabi tutuyor. Raporu kaleme alanlar OECD'nin emeklilik sistemi uzmanları Monika Queisser ile Edward Whitehouse. Whitehouse'a göre, değişik ülkelerdeki kamu emeklilik sistemleri arasında gözlemlenen farklılık, vergi yapılarındaki veya sosyal güvenlik sistemlerindeki farklılıklardan çok daha çarpıcı. Raporun bulgularına göre örneğin Lüksemburg'da emekliye ayrılmak, İrlanda'ya göre çok daha avantajlı veya Yeni Zelanda'da fakir olmak Almanya'ya göre çok

daha iyi.

OECD'nin Raporu "Pensions at a Glance" ülkeler arasındaki bu farklılıklara ek olarak, beklenen yaşam süresinin uzamasının, emeklilik sistemlerinin maliyetlerini arttırmak suretiyle, hükümetleri, yasal emeklilik yaşlarını uzatmaya ve hatta bazı hallerde de sabit bir emeklilik yaşı uygulamasından tamamıyla vazgeçmeye zorlamakta olduğu hususuna dikkat çekiyor. Rapora göre OECD genelinde bugünkü ortalama yaşam süresi ve bayan ve erkekler için 65 yaşında emekliliğe hak kazanma varsayımlarına göre, 65 yaşın üstünde emekli maaşı almaksızın çalışılacak her bir ilave yıl, hükümetlerin emeklilik maaşı ödeme yükümlülüklerini yüzde 3'ten fazla azaltıyor.

Emeklilere sağlanan yasal maaş sistemi konusunda ülkeler arasında temel bir

farklılık, emekli maaşının, çalışılan dönemde elde edilen kazançla ilişkisinin olup olmamasında yatıyor. Örneğin İrlanda ve Yeni Zelanda tüm emeklilere aynı düzeyde bir maaş ödemesinde bulunuyor. Şüphesiz gelirin yeniden dağıtımını ön gören bu sistem düşük ücretliler yararına bir sonuç doğuruyor. İrlanda da ortalama gelirin yarısını kazanmakta olan bir kişi emekliye ayrıldığında çalışırken aldığı ücretin yüzde 63'ü oranında bir emekli maaşına hak kazanırken, ortalama ücretin iki katı kazanan bir kimse

(2) Financial Times, Mayıs 26 2005, S. 14.

emekliye ayrıldığında çalışırken kazandığı ücretin ancak yüzde 22'si oranında bir emekli maaşına hak kazanabiliyor. OECD üyesi ülkelerin çoğunda hak kazanılan emekli maaşı, çalışırken kazanılan gelir ile ilişkilendirilmiş durumda. Bu sistem kişilere, çalışırken sürdürdükleri yaşam kalitesini, emeklilik döneminde de az çok tutturabilme olanağını sağlamak üzere tasarlanmış.

Ancak benimsenen sistem bu olsa dahi, yine de ülkeler arasında önemli farklılıklar bulunuyor. Emekli maaşının çalışılan dönemde kazanılan gelire olan oranı “ikame-yerine koyma- oranı” “replacement rate” olarak adlandırılıyor. Çalışma hayatı boyunca ortalama düzeyde gelir elde etmiş bir çalışan gözönüne alındığında, OECD genelinde vergi öncesi ikame oranı yüzde 57 düzeyinde bulunuyor. Ancak bu oran ülkeden ülkeye büyük farklılıklar gösteriyor. Örneğin Lüksemburg'da çalışma hayatı boyunca ortalama kazanç düzeyinde bir gelir elde etmiş olan bir kişi emekliye ayrıldığında, çalıştığı dönemdeki gelirinin yüzde 101.9'u oranında emekli maaşı alırken, Norveç'te bu rakam yüzde 52.6, Belçika'da yüzde 40.7, Almanya'da yüzde 45.8. Bu alanda Avusturya, Macaristan, İtalya, İspanya ve Türkiye cömert ülkeler sınıfında yer alıyorlar. Zira bu sayılan ülkelerde çalışma yaşamı süresince ortalama gelir elde etmiş bir kişi emekliye ayrıldığında, çalıştığı süredeki gelirinin yüzde 75'inin üstünde bir emekli maaşına hak ka-

zaniyor.

Şüphesiz emeklilik sistemlerinin hükümetlere olan maliyeti sadece ödenmekte olan emekli maaşının düzeyine değil, fakat aynı zamanda emekliliğe hak kazanma yaşına ve emeklilikte geçirilecek yaşam süresine de bağlı olarak değişiyor. OECD'ye göre, üye ülkeler genelinde, halen 65 yaşında bulunan bi-

reyler için beklenen ömür süresi, erkekler için 83.1 yıl, bayanlar için 86.6 yıl.

Aşağıda bazı OECD üyesi ülkeler için, çalışılan dönemde elde edilen ücretin, ortalama ücret düzeyine olan oranının 0.5, 1.0 ve 2.0 (yarısı, aynı düzeyde ve iki katı) olması durumuna göre emekli maaşlarının çalışılan dönemdeki gelire olan

Zorunlu Emeklilik Programları Brüt İkame Oranları
(Emekli Maaşının çalışılan Dönemdeki maaşa oranı)
Ücretin Ortalama Ücrete Oranı

	0.5	1.0	2.0
OECD Ortalaması	73.2	57.2	47.8
Avustralya	65.1	40.0	26.2
Avusturya	78.3	78.3	64.3
Belçika	61.6	40.7	26.2
Kanada	72.4	42.5	21.3
Danimarka	82.4	43.3	23.8
Fransa	84.2	52.9	47.4
Almanya	47.3	45.8	37.6
Yunanistan	84.0	84.0	84.0
İtalya	78.8	78.8	78.8
Japonya	69.2	50.3	36.9
Lüksemburg	115.5	101.9	95.2
Meksika	39.1	36.0	34.4
Hollanda	68.7	68.3	68.3
Yeni Zelanda	75.1	37.6	18.8
Norveç	65.3	52.6	38.4
Portekiz	103.1	66.7	65.5
İspanya	81.2	81.2	76.7
İsveç	87.8	64.8	66.2
Türkiye	96.2	87.2	71.9
İngiltere	67.4	37.1	32.5
ABD	49.6	38.6	28.1

Ülkelerin sosyal güvenlik çıkmazı

Yaşam süreleri uzadıkça, emeklilik sistemleri de gelecek hesaplarını buna göre yapmaya başlıyorlar. Emeklilik sistemlerinde şimdiden reforma gidilmediği takdirde hem gelişmiş ülkeler hem de gelişmekte olan ülkeler yakın gelecekte maaş ödeyemez duruma gelebilecekler.

OECD ülkelerinin çalışanlarına yaptığı emeklilik maaşı vaatlerinin bugünkü gerçek maliyetleri, çalışanlar emekli olduğunda ne olacak, hükümetler bu maliyetleri karşılayabilecekler mi? OECD raporu yaşam süresi, emeklilik yaşı ve tahmini emeklilik maaşlarını dikkate alarak yeni bir yaklaşım oluşturdu. Böylece ilk defa, OECD ülkelerinin emeklilik maaşları vaatlerinin etkilerinin doğrudan karşılaştırma fırsatı yaratıldı.

“Bir Bakışta Emeklilik Maaşları” adlı çalışma, farklı OECD ülkelerinde ödenen emeklilik maaşlarının değerini

deki çeşitliliğinin altını çiziyor. Raporda aynı zamanda, yaşam süresinin artmasının, emeklilik maaşı maliyetini artırdığını belirttikçe, pek çok OECD hükümetinin yasal emeklilik yaşını yükseltmeye ya da bazı durumlarda sabit emeklilik yaşını tamamen kaldırmaya teşvik ediyor. OECD’deki ortalama ölüm oranlarını ve kadınlar ve erkekler için emeklilik yaşı taban sınırı 65 olarak varsayarsak, 65 yaşından sonra emeklilik maaşı almadan çalışılan her bir ek yıl, hükümetin emeklilik maaşı maliyeti yükümlülüklerinde yüzde 3’ten daha fazla bir azalma yaratıyor.

OECD ülkelerinde ortalama asgari emeklilik sosyal yardımları, ortalama kazançların yüzde 29’undan daha azına denk. Bununla birlikte sıralamanın en altında yer alan Çek Cumhuriyeti’nde en düşük emeklilik maaşı ortalama kazançların sadece yüzde 12’si kadar. Asgari ya da hedeflenmiş temel sosyal yardımlar Japonya, Meksika ve ABD’de de alt düzeylerde. En üst seviyede bulunan Lüksembourg ve Portekiz ortalama kazançların yüzde 40’ından daha fazla asgari emeklilik maaşı sağlarken, Yunanistan, Avusturya ve Belçika da cömert sosyal faydalar sunmakta.

Birçok ülkede, emeklilik düzenlemeleriyle ilgili haklar, yaşlı insanlara makul bir yaşam standardı sağlamaya yardımcı olmak için belirlenmiştir. Ortalama kazançları üzerinde tam bir kariyere harcamış olan insanlar için, OECD ülkelerinde emeklilik maaşı ile sağlanan kazançların ortalama gayri safi katsayısı emeklilik öncesi kazançların yüzde 57'si kadardır.

Fakat bu rakam esasen ülkeler arasında değişiklik göstermektedir: Lüksembourg'da, ortalama kazançlar üzerinde kariyerini tamamlayan bir çalışan için katsayı yüzde 102'dir ki bu, emeklilik maaşının emeklilikten önce elde

edilen kazançlardan gerçekte daha yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Avusturya, Macaristan, İtalya, İspanya ve Türkiye, yüzde 75'ten fazla katsayı oranı ile, ortalama kazançlar üzerinde kariyerini tamamlayan çalışanları için cömert emeklilik maaşları sağlamaktadır.

Tersine, sadece temel ve hedeflenmiş emeklilik maaşları sahip olan ve kazançla ilgili düzenlemesi olmayan İrlanda yüzde 30.6 ile ortalama kazançlarda katsayısı en düşük olan ülkedir. Meksika, Yeni Zelanda, İngiltere ve ABD yüzde 36 ve 38.6 arasında ortalama kazançlarda

katsayı oranına sahip olarak en

cimri ülkeler arasında yer almaktadırlar.

Emeklilik maaşlarının hükümetlere gerçek maliyeti, hem ödenen emeklilik maaşının düzeyine hem de ne kadar süre için ödendiğine dayanmaktadır: kişinin hem emeklilik yaşına hem de o dönemdeki yaşam süresine dayanmaktadır. 2040 yılına bakıldığında ve hesaplamalar 2040 yılındaki ölüm oranları temel alınarak yapıldığında, OECD, OECD ülkelerinde 65 yaşındaki insanın ortalama yaşam süresinin erkekler için 83.1 ve kadınlar için 86.6 yıl olacağını tahmin etmektedir. Fakat bu rakamlar bir ülkeden diğerine çok büyük farklılıklar göstermektedir.

Sosyal faydaların benzer düzeyleri ve benzer yaş haddi varsayılarak, İzlanda, Japonya, Norveç, İsveç, İsviçre gibi daha uzun yaşam süresine sahip ülkeler, Macaristan, Meksika, Polonya, Slovak Cumhuriyeti veya Türkiye gibi daha düşük yaşam süresine sahip olan ülkelerden gerçekten

daha yüksek emeklilik maaşı maliyeti ile karşılaşmaktadır.

Dünyanın gündemi herkes için kalkınma

Uluslararası örgütlerin gündem maddelerini, büyüme, sürdürülebilir kalkınma, enerji yatırımlarını kolaylaştırma, yapısal reformları ilerletme, yoksulluğu azaltma konuları belirliyor. Önümüzdeki günlerde gerçekleştirilecek G8, Dünya Ticaret Örgütü ve Birleşmiş Milletler toplantılarının gündem maddelerini bu konular oluşturacak.

OECD'ye göre 2004 yılı büyük bir fırsat yılı olarak değerlendirildi. 2005 yılından da, büyüme, sürdürülebilir kalkınma ve etkili çok taraflılığın paylaşımı konularında, daha sağlam bir taahhüdün yerine getirmesi beklenmekte. Temmuz ayında G8 ülkeleri iklim değişikliği ve Afrika'nın yoksulluğu konularını ele alacak. Eylül ayında dünya liderleri küresel kalkınmayı artırmak ve Birleşmiş Milletleri güçlendirmek amacıyla BM Zirvesinde buluşacak. Aralık ayında ise Hong Kong'da gerçekleştirilecek olan DTÖ (Dünya Ticaret Örgütü) Bakanlar toplantısında, zengin ve fakir ülkelere aynı oranda imkan veren ticaret serbestleştirilmesi-

nin ilerletilmesi konuları ele alınacak.

Bu zirveler öncesinde yapılan OECD Bakanlar Konsey'i, bakanlar ve sivil toplum için önemli konularda uluslararası politik gündemin güncellenmesi ve yeniden tanımlanması için bir fırsat oluşturdu. Bu toplantıya başkanlık eden İsveç Başbakanı Göran Persson, "Küreselleşmeyi Gerçekleştirmek" ortak başlığı altında ele alınan tartışmalarda, tüm ülkeler ve tüm insanlar için küreselleşme faydalarının nasıl maksimize edilebileceği ve yayılabileceğinin ele alındığını açıkladı. Küreselleşme hem kaçınılmaz hem de arzulanan olarak değerlendirilerek, OECD'nin temsil

ettiği, dünyanın üst gelirli kısmının bu çabada özel bir sorumluluk taşıdığı vurgulandı. Bu durum, hem dayanışma ve insanlığın paylaşımının hem de kişisel çıkarın sorunu olarak görüldü.

Büyüme ve sürdürülebilir kalkınmayı ilerletmek, enerji yatırımlarını kolaylaştırmak yapısal reformları ilerletmek, yoksulluğu azaltmak ve Doha Kalkınma Gündemi'nin sonuçlarını başarılı biçimde gerçekleştirmek amacıyla uyum içerisinde uygun politika araçlarının kullanılmasına ihtiyaç bulunduğu saptaması yapıldı. Tüm bu konular G8, BM ve DTÖ zirvelerinde de ele alınacak önemli konuları da oluşturmaktadır.

Ekonomik Görünüm

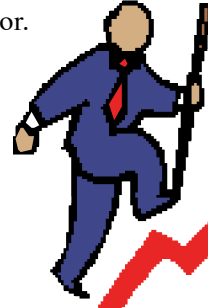
Hızla yükselen petrol fiyatlarına rağmen dünyada büyüme gerçekleşti. Bunda düşük faiz oranlarının yardımı oldu. Özellikle Asya'nın ticaret artışı ile küreselleşme güç kazandı ve enflasyon baskılarının kapsamına yardımcı olarak rekabeti arttırdı. Bu genişleme, daha yüksek enerji fiyatları ve bu doğrultuda değişen döviz kuru oranları ile bir şekilde zayıfladı. Ancak ekonomik büyümenin bu yıl ivme kazanması ve tüm ülkelerde daha dengeli hale gelmesi beklenmekte.

Şüphesiz birtakım gerginlikler ve riskler bulunmakta. Bunlardan en bilineni petrol fiyatları. Dış ve iç dengesizliklerin sürdürülmesi, cari işlem açıklarının artması, büyük mali açıklar ve bazı varlık piyasalarında değerlerin uzatılması, genel görünüme gölge düşürmekte. Bu dengesizliklerin şiddeti döviz kuru oranlarında yapılan bir takım dengesizliklerle azaltılmaya çalışılsa da bazı sıkıntılar ortadan kalkmayacak. Bununla birlikte, yapısal reformlarda ısrarcı olmak, bu gibi düzensizliklerin etkisinin azaltılmasına yardımcı olacaktır. Bir çok OECD ülkesi için sürdürülebilir kamu finansmanının sağlanmasının ve korunmasının çok

önemli olduğu; mevcut bütçe koşulları ve nüfus yaşının artışından kaynaklanan baskıların arttırılarak bu durumun bir zorluk teşkil ettiği belirtilmektedir.

Refahı korumak amacıyla, dünyanın başka köşelerinde yoksulluğa karşı verilen savaşın bir parçası olunmalıdır. Persson, bu yıl uluslararası gündemde önemli konularda biraz ilerleme sağlamayı bekliyor.

Yoksullukla sa-

vaşmak, çevre yönetimi, değişimi fırsata dönüştürmek ve ticaret gündeminin ilerletilmesi konularını da önemli bulmakta.

Yoksullukla Savaş

Millenyum Kalkınma Hedefleri için önemli ilerlemeler kaydedilmiş olunmasına rağmen sonuçlar hedefe ve bölgeye göre değişiklik göstermekte. Kalkınmanın işlediği bilinmekte. Şimdiki zorluk ise küreselleşmenin her yerde işlemlerini sağlamak. Küreselleşmeden geri kalan ülkelere daha

fazla yardım etmek gerekmekte. Bu hedef doğrultusundaki politik bir ivme yapılandırılmaya başlandı. OECD ülkeleri de toplu olarak 3 yıldır kalkınma yardımlarını arttırmakta. Fakat bu çabalar, Birleşmiş Milletler içinde taahhüt edilen rakamın gerisinde kalmakta. Küresel yardım miktarlarının arttırılması, acil kalkınma ihtiyaçları için diğer kaynakların kullanılması ve ticareti bozan sübvansiyonların ortadan kaldırılması konularında bir anlaşmaya varılması beklenmekte.

Enerji Yatırımı

Uluslararası Enerji Kurumu, 2030 yılına kadar enerji sektörüne yapılması gereken yatırımın 16 trilyon dolar olmasını bekliyor. Dünya enerji talebinin ve küresel karbon dioksit emisyonunun bu tarihe kadar yüzde 60 artacağını belirtiyor. Çevre ve iklim üzerinde artan enerji taleplerinin azaltılması için daha fazla çalışılmalı.

Yüksek ve istikrarsız enerji fiyatlarının ele alınması gerekmekte. Bu durum hem üreticilerin hem de tüketicilerin, arz-talebi etkilemek için harekete geçmelerini gerektiriyor. Petrol üreten ülkelerle diyalogu arttırmak ve yükselen şeffaflık piyasanın istikrarının sağlanması da çok önemli.

Temiz ve karşılanabilir enerji ar-

BİLANÇO

zının yeterli olması, ekonomik ve sosyal gelişme için büyük öneme sahip. Enerji teknolojisi ve yatırım alanlarında yapılacak yatırımlar sürdürülebilir ve verimli teknolojilere yönelmek zorunda. Bu amaç doğrultusunda, piyasa temelli politikalar ve önlemler, teknolojiye yatırım yapılması, aktarılması ve yayılması için şeffaf, istikrarlı ve küresel olarak uyumlu mekanizmalar ve çerçeveler, sürdürülebilir enerji sistemleri için araştırma ve kalkınma, hükümet ve sanayi arasında işbirliği teşvik edilmeli.

Enerji ve kaynak verimliliği önlemleri, büyümeyi engellemez aksine teşvik eder. Rekabeti, verimliliği ve müşteri tercihini artırmak için enerji piyasalarında serbestleşmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle piyasaya zarar verecek olan zararlı enerji arzını ortadan kaldırmak için hem OECD hem de OECD üyesi olmayan ülkelerin çalışması gerekmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerin, piyasalar aracılığıyla dünya enerji kaynaklarına erişiminde eşit haklara sahip olması kabul edilmekte. Bu nedenle modern enerji hizmetlerinin gelişmekte olan ülkelerde yaşayan 1,6 milyar insana ulaştırılması için çalışılmalı.

Uzun vadede, sera gazı emisyonlarının sınırlandırılması ve karşılana-

bilir ve çevresel açıdan sürdürülebilir enerji arzını sağlanmasında yenilik çok önemli. En fazla özen yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve yayılması için doğru çerçevenin kurulmasında gösterilmeli.

Değişimi Fırsata Dönüştürmek

Küreselleşmenin çok güçlü bir etkisi bulunmakta. Artan rekabet ve hızlı değişim içinde yaşamamızın öğrenilmesi zorunlu hale geldi. İstikrarı ve büyümeyi, sosyal güvenceleri, verimli bir düzenleyici çerçeveyi, açık ticareti ve yatırım politikalarını, insan kaynaklarının gelişimini, aktif işgücü piyasası politikalarını, yaşan boyu öğrenmeyi ve yenileme politikalarını teşvik eden makro ekonomik çerçeve, yapısal düzenlemelerin en önemli unsurlarıdır. Ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan sürdürülebilir politikaların ve sürdürülemeyen üretim ve tüketici modellerinin değişiminin biçimlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Daha verimli bir işgücü dağılımı ve daha hızlı büyümeye neden olan yapısal düzenlemeden yarar sağlanmalı. Rekabetçi baskılar işsizlik dönemlerinin ve insanın günlük yaşamını etkileyen güvensizliklerin de artmasına neden olur. Küreselleşmenin bir tehdit olarak algılanmaması sağlanmalı. Eski ve yeni arasında köprüler kurularak değişim kolaylaştırıl-

malı, her yönüyle değişimden yarar sağlması amacıyla insanların kendilerini güvende hissetmelerine yardımcı olunmalı.

Bu da eğitim ve hayat boyu öğrenme, kapsamlı sosyal güvenlik ve aktif işgücü piyasası politikaları, işgücü piyasası hakkında kadın ve erkekler için fırsat eşitliği ile alakalı. Küreselleşmiş bir ekonomide eşitlik, adalet ve refah olumlu unsurlardır.

Ticaret Gündemini İlerletmek

Açık ticaret; ekonomik büyüme, istihdam, yoksulluğun azaltılması ve kalkınma için güçlü bir motordur. Serbest ticaret uygulamaları ekonominin çok ötesine ulaşmakta. Fakir ve zengin ülkeler sürekli gelişimden ve uluslararası ticaret sistemindeki reformdan fayda sağlayabilir. Bu bağlamda Doha Kalkınma Gündeminde alınan kararların başarılı bir biçimde gerçekleştirilmesi, gelişmekte olan ülkelerin ticaretinin artması ve kalkınmaya önemli katkılarda bulunması bakımından büyük öneme sahip.

Küreselleşme insanlığa çok büyük bir fırsat yarattı. Burada herkese düşen görev, maliyetler ve olumsuzluklarla mücadele ederken küreselleşmenin potansiyelini anlamak. Daha stratejik bir işbirliği için atılacak adımların desteklenmesi gerekmektedir.

Dünya Ticaret Örgütünde yeni dönem

Uluslararası ticaret önündeki engel ve sınırlamaların kaldırılması ve bu surette daha etkin kaynak kullanımı sağlanması yoluyla global refah düzeyinin yükseltilmesini ana amaç olarak alan Dünya Ticaret Örgütü'nde, ülkeler arasındaki çıkar çatışmalarının üstesinden gelmek ve uzlaşma sağlamak öncelikli hedef olacak.

Dünya Ticaret Örgütü'nün (WTO-DTÖ) 148 üyesi 26 Mayıs tarihinde vardıkları genel uzlaşma ile, şimdiki Genel Direktör Supachai Panitchpakdi'nin görevini üstlenmek üzere, mevcut dört aday arasından, 1999-2004 yıllarında Avrupa Komisyonu'nda Ticaret Komisyoneri olarak görev yapmış olan Pascal Lamy'yi seçtiler. Pascal Lamy, yeniden seçilebilecek şekilde, bu göreve 4 yıllık bir süre için ve Eylül ayında göreve başlamak üzere, DTÖ üyelerinin çoğunluklu uzlaşmasıyla seçilmiş bulunuyor. Seçim süreci,

tüm üyelerle yapılan ve birbirini izleyen değerlendirmeler sonucu, her defasında Genel Kurulun çoğunluğunun onayını alması en zor gözükken adayın, adaylıktan çekilmeye ikna edilmesi ile, sonuçta sadece bir adayın kalması şeklinde yürüyor.

Pascal Lamy'nin rakibi durumdaki diğer üç adayın hepsi de geliştirmekte olan ülkelere mensuplar:

Carlos Perez del Castillo Uruguay'ın DTÖ'deki daha önceki temsilcisi idi, Luiz Felipe de Seixas Correa Brezilya'nın DTÖ'deki şimdiki temsilcisi, son aday ise Mauritius'un Dışiş-

leri Bakanı Jaya Krishna Cuttaree.

Cuttaree ve Seixas Correa, geleneksel olarak nasıl IMF'nin Murahhas Başkanı Avrupa kökenli ve Dünya bankası Başkanı da ABD kökenli oluyorsa, DTÖ'nün başına gelecek kişilerin de geliştirmekte olan ülkelerin birinden gelmesi gerektiğini açık bir biçimde savundular. Bu adaylar bu önerinin kuzey-güney çıkar çatışması ile bir ilgisinin olmadığını, ancak Örgütte bir denge sağlama meselesi olduğunu ifade ediyorlardı.

Bu durumda Lamy'nin kendisinin, zengin Kuzey ülkelerinin

BİLANÇO

çıklarlarının bir temsilcisi olduğu şeklinde belirebilecek bir izlenimi silmesi gerekiyor. Bu konuda Lamy şöyle diyor: “Daha evvelce bulunduğum görevlerde, olayların, gelişmekte olan ülkelerin çıkarları doğrultusunda gelişmesi hususunda etkin çaba harcadım, örneğin, benim bulunduğum mevkie kısmi zarar vermesi pahasına, en fakir ülkelerin piyasalara özel şekilde girmelelerine imkan veren ‘Silah Hariç Herşey Programı’, tarımsal ürünlerin ihracatında sağlanan sübvansiyonların kaldırılması ve jenerik ilaçlara kolay ulaşabilme olanağı yaratılması gibi konularda.”

Genel Direktör olarak Pascal Lamy’yi oldukça zor günler bekliyor. Zira uluslararası ticaret önündeki engel ve sınırlamaların kaldırılması ve bu surette daha etkin kaynak kulla-

nımı sağlanması yoluyla global refah düzeyinin yükseltilmesini ana amaç olarak alan DTÖ’de, ülkeler arasındaki çıkar çatışmalarının üstesinden gelmek ve uzlaşma sağlamak yoğun çaba ve sabır gerektiriyor.

Hatırlanacağı gibi 2003 yılında Meksika’nın sayfiye yöresi Cancun’da yapılan DTÖ’nün Beşinci Bakanlar Konferansı geniş bir kesimde hayal kırıklığı yaratan açık bir başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Cancun Konferansının sonucu, gelişmekte olan ülkeler arasında ittifaklar oluşabileceği ve bu gruptaki ülkelerin kendileri için olumlu olmayan bir sonuca ulaşmak için çaba harcamak yerine çok taraflı ticaret müzakerelerinin yarıda kalmasına hazırlıklı oldukları hususlarını

nuca ulaşmadan dağılmasında, aralarında Brezilya, Çin, Hindistan ve Güney Afrika Cumhuriyetinin de bulunduğu ve gelişmiş ülkeleri tarım sektörüne verdikleri koruma ve desteği azaltmaya çağıran bir 20’ler Grubunun oluşumu da önemli bir etken olmuştu.

Gelişmiş ülkeler geliştirmekte olan ülkelere dile getirilen bu taleplerin bir kısmına olumlu yaklaştılar ve Temmuz 2004 ayı sonunda yapılan DTÖ genel Kurulu’nda önemli kararların alın-

gözler önüne sermişti. Bu Konferansta gelişmekte olan ülkeler, sahip oldukları gücün ilk kez farkına varmışlardı ve bu nedenle kendilerine yapılan tekliften pek memnun kalmamışlardı. Cancun’da Konferansın bir so-

masına katkı sağladılar ve bu kapsamda tarımsal ürünlerin ihracatında sağlanan tüm sübvansiyonların belirli bir tarihe kadar kaldırılmasını ve tarımsal ürünler ticaretinde ticareti bozucu, saptırıcı nitelik taşıyan desteklerde

önemli indirimlere gitmeyi kabul ettiler.

Ancak sübvansiyonların kaldırılması veya ticaret bozucu, saptırcı nitelik taşıyan, örneğin bazı ülkelere özel ve ayrıcalıklı ticari olanaklar tanıyan desteklerin kaldırılması bile, bazı hallerde gelişmekte olan ülkelerin kendi aralarında dahi anlaşmazlık konusu olabiliyor.

Örneğin şeker az gelişmiş ülkelerin kendi aralarında sorunların yaşandığı, bu gruptaki ülkeleri birbirine düşüren önemli bir konu. Örneğin gelen baskılar üzerine Avrupa Birliği, Birlik içerisinde şeker fiyatlarını dünya fiyatlarının üç katı seviyesinde tutacak şekilde kendi üreticilerine sübvansiyon sağladığı ve bazı eski koloni devletlerine (Moritus gibi) bu yüksek fiyatlar üzerinden belirli kotalar içinde AB'ye ihracat olanağının sağlanmış olduğu mevcut rejimi reforma tabi tutma kararı aldı. Daha önce AB'nin şeker alanındaki bu uygulamasını uluslararası piyasada şeker fiyatlarının düşmesine yol açarak kendi çiftçilerini zarara uğrattığı gerekçesiyle DTÖ'ye şikayet eden ve haklı bulunmuş olan üretim verimliliğinin yüksek ve maliyetlerinin düşük olduğu Brezilya ve Tayland gibi ülkeler, AB'nin bu re-

form kararından önemli faydalar sağlayacaklar. Ama bu güne kadar Avrupa Birliği'nde uygulanan şeker rejimi çerçevesinde yüksek fiyatlarla ve AB'nin tanıdığı şeker ithal kotasının üçte biri kadar miktarda Birliğe şeker ihraç edegelen Moritus için bu reform süreci hiç de arzu edilmeyecek sonuçlar doğuracak. Üstelik bu rejim çerçevesinde elverişli fiyatlar üzerinden AB'ye şeker ihraç etmiş olan bu eski koloni devletlerin hepsi Brezilya ve Tayland'dan çok daha fakir ülkeler. Benzer bir durum, muzda da az gelişmiş ülkelerin kendi aralarında sürtüşmelere yol açıyor.

Gelişmekte olan ülkelerin kendi aralarında sürtüşmeye neden olan bir diğer tarımsal ürün pirinç. Pirinç ticaretinin serbestleştirilmesi, sübvansiyon edilmiş düşük fiyatlı ABD pirincinin ithaline yol açarak pirinci sırf kendi tüketimi için üreten Gana ve Haiti gibi ülkelerde pirinç üreticilerinin zararına yol açarken, dünyanın düşük üretim maliyetlerine sahip en büyük iki pirinç ihracatçısı olan Tayland ve Vietnam, bu ürünün uluslararası ticareti üzerindeki gümrük ve eş etkili diğer engellerin kaldırılmasından büyük fayda sağlıyorlar.

Ülkelerarası derin çıkar çatışmalarına yol açan bir diğer uluslararası ticaret konusu ise bu günlerde yayın organlarında sık sık yer alan tekstil. On yıllık bir geçiş döneminin ardından 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren dünya genelinde tekstil ithalatı üzerindeki kotaların kaldırılmış olması hem gelişmiş hem ülkemiz de dahil, gelişmekte olan ülkelerle Çin arasında yoğun bir çıkar çatışmasını gündeme getirmiş bulunuyor. Tekstil ithalatında kotaların kaldırılmasının, çok düşük işgücü maliyetleri nedeniyle çok ucuz fiyatlarla büyük miktarlarda tekstil ürünleri ihraç etme imkanı kavuşan Çin'e, dünya giyim-kuşam ve tekstil piyasasının yarısını ele geçirme olanağını vermesi bekleniliyor. Kotaların kaldırılması bu güne kadar sahip oldukları kotalarla gelişmiş ülke piyasalarına tekstil ürünleri ihraç edegelmekte olan başta Bengaldeş, Sri Lanka gibi ülkeleri, toplam ihracatı içinde tekstil ürünlerinin önemli bir paya sahip olduğu ülkemizi ve ihracatın yöneldiği gelişmiş ülkelerde bu güne kadar, maliyetleri yüksek olmakla beraber, yaşamını sürdürme imkanını bulmuş bir çok tesisin kapanmasına yol açacağı cihetle de, gelişmiş ülkeleri çok olumsuz şekilde et-

BİLANÇO

kileme potansiyeli taşıyor. Örneğin bu yılın ilk çeyreğinde ABD tarafından Çin'den ithal edilmekte olan giyim-kuşam eşyasının sayısı geçen yılın aynı dönemine göre, pamuklu pantolonlarda yüzde 1 573, pamuklu t-shirtlerde yüzde 1 277 ve pamuklu iç çamaşırlarında yüzde 318 artış göstermiş bulunuyor.⁽¹⁾ Avrupa'da ise Çin'den ithal edilen sweeterlerin sayısı 5 misli, t-shirt ve bluzların sayısı 2 misli artarken fiyatlarında yüzde 25 kadar düşüş meydana geldi. Ocak 2004-Ocak 2005 döneminde

genişlemeden önceki 15 üyeli Avrupa Birliği'ne Çin'den yapılan tekstil ve giyim-kuşam ihracatı ise yüzde 47 oranında tırmanmış bulunuyor.⁽²⁾ Çin'in ulusal parası Yuanın değerini düşük düzeyde idame ettirme çabası ise sorunu daha da ağırlaştırıyor.

Çin'in giyim ve tekstil ürünleri ihracatındaki bu olağandışı tır

manma Atlantik'in her iki tarafında da yankısını buldu.ABD, pamuklu iç çamaşırı, pantolon ve shirtler dahil yedi kategoride kota uygulamasına geçeceğini açıkladı. Buna göre bu malların ithalatı bir önceki yıla göre yüzde 7.5'ten daha fazla artamayacak.

Tekstil ve giyim sanayii giderek daralmakta olan Avrupa olaya daha ılımlı yaşıyor Ancak Avrupa Komisyonu Ticaret Komisyoneri Mandelson yeni ticaret rejimine geçişin daha yumuşak bir biçimde uygulamaya geçmesi gerektiğini ifade ediyor. Mandelson dokuz kategori Çin ürününde araştırma başlattı ve halen bazı tekstil ürünleri ithalatı

üzerine kriz dönemi sınırlamaları getirilmesi konusu mütalaa ediliyor.

Gelişmiş, gelişmekte olanı, hemen tüm ülkeler, kota uygulamaları, ayrıcalıklı rejimlerin kaldırılması, ulusal paranın değerinin ıslarla düşük tutulması ve

değişik ticaret sınırlamaları ile, uluslararası baskılara rağmen, gerek yerli sanayilerini korumak gerek ihrac piyasalarını başkalarına kaptırmamak için tüm çabalarını gösterirken, yüksek reel faizlerden ve artık iyice yükselmiş olan

Merkez Bankası rezervlerinden destek bularak aşırı değerlenmiş TL'nin, ihracatı zorlayıcı ve ithalatı özendirici, bu şekilde cari işlemler açığının GSMH'ya olan oranının yüzde 5.1'e yükselmesine yol açan etkilerini ve bu gelişmenin olası olumsuz sonuçlarını belığın bir lakaydi ile izleyen ülkemizin durumu not edilmeye değer bulunmaktadır.

(1) The Economist, Mayıs 28- Haziran 4, S. 67.

(2) Time, Nisan 4, S. 40.

TÜFE yükselişe geçti

Mayıs ayında Üretici Fiyatları Genel Endeksinde bir önceki aya göre yüzde 0,20, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 2,38, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 5,59 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 13,97 artış gerçekleşti. Endekste kapsanan toplam 751 maddeden, 193 maddenin ortalama fiyatlarında değişim olmazken, 302 maddenin ortalama fiyatlarında artış, 256 maddenin ortalamalarında ise düşüş gerçekleşti. Bir önceki aya göre en yüksek artış ham petrol ve doğalgaz çıkarımı ile balıkçılık sektöründe yaşandı.

Mayıs ayında Tüketici Fiyatları Genel Endeksi bir önceki aya göre yüzde 0,92, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 2,49 bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 8,70 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 8,53 artış gerçekleştirdi. Endekste kapsanan toplam 423 maddeden, 143 maddenin ortalama fiyatlarında değişim olmazken, 188 maddenin ortalama fiyatlarında artış, 92 maddenin ortalama fiyatlarında ise düşüş gerçekleşti. Harcama grupları itibarıyla en yüksek artış giyim ve ayakkabı grubunda yaşandı.

ÜFE	MAYIS 2005 (2003=100)	MAYIS 2004 (1994=100)
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	0,20	-0,03
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	2,38	9,29
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	5,59	9,56
(01.06.2004-31.5.2005) - (01.06.2003-31.5.2004) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	13,97	15,16

TÜFE	MAYIS 2005 (2003=100)	MAYIS 2004 (1994=100)
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	0,92	0,38
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	2,49	3,18
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	8,70	8,88
(01.06.2004-31.5.2005) - (01.06.2003-31.5.2004) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	8,53	18,19

		2005					2004						
		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
ÜFE	Bir önceki aya göre değişim	-0,41	0,11	1,26	1,21	0,20	-1,05	-1,52	0,79	1,85	3,23	0,75	0,13
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	-0,41	-0,30	0,96	2,18	2,38	8,14	6,50	7,33	9,31	12,84	13,69	13,84
TÜFE	Bir önceki aya göre değişim	0,55	0,02	0,26	0,71	0,92	-0,13	0,22	0,58	0,94	2,22	1,54	0,45
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	0,55	0,57	0,83	1,55	2,49	3,05	3,28	3,87	4,85	7,18	8,83	9,32

Dünya ekonomisi

AB ekonomisi nereye?

Fransa'nın Avrupa Birliği için büyük önem taşıyan Birlik Anayasa'sına hayır demesi, başta AB ekonomisi olmak üzere, dünya ekonomilerini yakından etkiledi. AB'nin geleceği yeniden tartışmaya açılırken, AB ekonomisinde bu tartışmalarda odak noktaya oturmaya başladı.

Avrupa Birliği ülkelerinde yaşanan ekonomik sorunlar, Fransa'nın AB Anayasa'sına referandumda hayır demesi ile yeniden gündeme geldi. Birliğin lokomotif ekonomisi Almanya'da büyümedeki düşük oranlı gelişmeler ve bütçe açıkları, ile İtalya ekonomisinde yaşanan sorunlar birliğin ekonomik yapısında tartışmaya açtı. İtalya Avrupa'nın yeni hasta adamı olarak tartışılmaya başlandı. İspanyol mucizesinin sunumu tartışmasında ekonomistler tarafından tartışılan bir diğer konuyu oluşturuyor. Fransa ağır sosyal yük, hantal devlet mekanizması ve katı iş gücü piyasaları sayesinde rekabet gücünü kay-

betti. Bu hastalık tüm Avrupa Birliği ülkelerinde çeşitli şiddetlerde yansıyor. Çin firmaları ise önemli Avrupa markalarını satın almaya başlaması yine önemli bir göstergesi oluşturuyor.

Avrupa Birliği projesi hem siyasal birlik anlamında, hem de ekonomik pazar anlamında ciddi sinyaller vermeye başladı. AB'nin ekonomik ve siyasal yapısı önümüzdeki günlerin en önemli tartışma konularını oluşturmaya aday gözüküyor.

Çin'in sıkı denetim altında tuttuğu döviz sisteminde bir dönüm noktası olarak görülen ve iç piyasada yuan haricindeki para birim-

leri ile de işlem yapılmasına olanak veren yeni sistem yürürlüğe girdi. Yeni sistemde Çin'in para birimi yuan dışında 8 farklı para birimi ile piyasada ticari işlem yapılabilecek. Çin Döviz İşlemleri Sistemi'nin kurduğu bu yeni platformda; dolar, euro, yen, Hang Kong doları, İngiliz sterlini, İsviçre frankı, Avustralya doları ve Kanada doları ile işlem yapılmakta. Ayrıca, bu sistemde euro/dolar paritesi işlemleri de yürütülmekte. Çin'in ticari yaşamında yuanın dışında diğer para birimleri ile alışveriş yapılmasına olanak veren yeni düzenleme, daha esnek yuan kuruna doğru atılan bir adım. Sistemin yürürlü-

ge girmesinden önce ABD, Çin'e döviz kuru rejimi konusunda şimdiye kadarki en sert uyarısını yapmıştı. ABD yönetimi, Çin'in yuanın esnekliğinin artırılması yönünde hızlı adımlar atmaması halinde münipülatif bir ticari ortak muamelesi görebileceğini açıklamıştı. Çin ise ABD'nin uyarısının akla yakın olmadığını bildirmişti.

ABD bazı Çin tekstil ürünlerine yeniden kota uygulama kararı aldı. ABD Ticaret Bakanı Carlos Guterrez, Çin'den ithal edilen pamuklu pantolon, pamuk dokuma gömlek ve iç çamaşırları için kota uygulanacağını söyledi. Guterrez, küresel kotaların kaldırıldığı 1 Ocak'tan bu yana, ABD tekstil piyasasının Çin ürünleri tarafından istila edildiğini ve bu durumun ABD'de tekstil sektörünü ve binlerce tekstil işçisini tehdit ettiğini kaydetti. Kota konulan Çin ürünlerinin ithalatının bu yıl içinde sadece yüzde 7.5 oranında artırımına izin verilecek. Çin hükümeti karara sert tepki göstererek, bunun serbest ticaret kurallarına, Dünya Ticaret Örgütü anlaşmalarına aykırı olduğunu belirterek misillemede bulunma hakkını saklı tuttuğunu bildirdi.

ABD'de büyüme hızının iyileşeceği beklentileri ile, Avrupa Birliği'nde yaşanan gelişmeler dolayısıyla yeniden güçlenmesinin yolunu açtı.

Avrupa ortak para birimi euro, dolar karşısında bu yıl yüzde 7 değer kaybetti. Dolar, Japon yeni karşısında da yüzde 5 oranında değer kazandı.

Yapı Kredi Bankası için Koç Holding'le ortaklık kuran İtalyan bankacılık grubu Unicredito, Alman HVB Group'u yaklaşık 20 milyar dolara almaya görüşmelere başladı. Unicredito 34 milyar dolarlık aktif büyüklüğü ile İtalya'nın en büyük bankası konumunda yer alıyor. HVB ise 17 milyar dolarlık aktif büyüklüğüyle Deutsche Bank'ın ardından ikinci sırada bulunuyor.

Dünyanın en büyük yolcu uçağı A380 ile havacılık tarihinde yeni bir dönem başlatan Airbus'a Avrupa Birliği ülkelerinden sağlanan destek, Amerika Birleşik Devletleri ile AB arasında ticaret alanında sorun kaynağı oluşturuyor. ABD yönetimi, Avrupa Birliği'nin verdiği destek nedeniyle Dünya Ticaret Örgütü'nde dava edilmesini kararlaştırdı.

ABD, Avrupa Birliği'ni Airbus'a, Avrupa Birliği de ABD'yi dünyanın ikinci büyük havacılık şirketi Boeing'e maddi destek sağlamakla suçluyor.

Airbus, geliştirmekte olduğu yeni yolcu uçağı A350'ye ilişkin projenin başlangıç masraflarının karşılanmasına katkı için Airbus konsorsiyumunu oluşturan ülke-

ler Fransa, Almanya, İngiltere ve İspanya'dan sübvansiyon talebinde bulunmuş ve bu talep kabul edilmişti. ABD ve Boeing, Airbus'un devlet desteğinin haksız rekabete yol açacağı gerekçesiyle bu sübvansiyonun verilmemesini istiyordu.

Yüksek petrol fiyatları yüzünden dünya havacılık sektörünün bu yıl 6 milyar dolar zarar etmesi bekleniyor. Uluslararası Hava Ulaşım Birliği'nin (IATA) petrolün yıllık ortalama varil fiyatının 47 dolar olacağı varsayımına dayanan tahminine göre, geçen yılı 4.8 milyar dolar zararla kapatan sektörün bu yılki zararı 6 milyar doları bulacak.

Bütünleşme sürecindeki Avrupa'da havacılık kurallarını düzenlemeye yetkili 35 ayrı otoritenin bulunmasını bir çelişki olarak nitelleyen IATA Başkanı, sektörün krizde olduğu bir sırada Avrupa Birliği'nin hava trafiğine getirilen vergileri artırmayı düşünmesinden de yakındı.

AB ülkelerinin gelişmekte olan ülkelere kalkınma yardımlarını finanse etmek için hava trafiğinin vergi yükünü artırmayı düşündüklerini belirten Bisignani, "Neden tarım ürünlerine uygulanan sübvansiyonları kısmak gibi alternatifleri dikkate almıyorlar?" sorusunu yöneltti.

Bütçe Gerçekleşmeleri

Bazı Konsolide Bütçe Gelirleri Kümülatif Gerçekleşmeleri	Ocak - Nisan (Milyon YTL)			2005 Yılı Bütçe Hedefi
	2004	2005	Artış (yüzde)	
Gelirler	31.940	37.196	14.1	126.490
Genel Bütçe Gelirleri	31.150	36.310	14.2	124.330
Vergi Gelirleri	24.734	30.539	19.0	106.617
Gelir, Kar ve Ser. Kazanç üzerinden Alınan Vergiler	6.828	8.210	16.8	26.408
Gelir Vergisi	4.708	5.552	15.2	18.413
Gelir Vergisi Terkifatı	3.975	4.695	15.3	
Kurumlar Vergisi	2.120	2.658	20.2	7.995
KVK Göre Alınan Geçici Vergi	1.878	2.614	28.1	
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	464	602	22.9	1.267
Motorlu Taşıtlar Vergisi	502	983	48.9	2.100
Dahilde Mal ve Hizmetlerden Alınan Vergiler	11.847	14.727	19.5	53.586
Dahilde Alınan KDV	3.557	3.791	6.17	13.825
Özel Tüketim Vergisi	7.199	8.977	19.8	36.562
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergileri	455	589	22.7	1.187
Mal ve Hizmetlerden Alınan Diğer Vergiler	589	977	39.7	3.099
Dış Ticarettten Alınan Vergiler	4.603	5.485	16.0	20.314
İthalat Vergileri	4.277	5.050	15.3	18.699
Vergi Dışı Gelirler	5.864	5.146	-13.9	17.238
Katma Bütçe Gelirleri	790	886	10.8	2.160
Harcamalar	42.184	42.668	1.13	155.628

EKONOMİK VERİLER

	2004	2003	2002	2001	2000	1999
GSMH (Cari fiyatlarla Trilyon TL)	428.932	356.681	275.032	176.484	125.596	78.283
GSMH (milyon dolar)	299.475	239.235	179.898	145.693	200.002	185.267
GSMH (Değişim Hızı 1987 fiyatlarıyla %)	9.9	5.9	7.9	-9.5	6.3	-6.1
Kişi başına GSMH (ABD Doları)	4.172	3.383	2.598	2.123	2.965	2.879
Üretim Endeksi	119.7	109.0	100.5	92.1	101	95.6
Toplam İhracat (Milyon/Dolar)	62.774	46.877	35.081	31.334	27.775	26.587
Toplam İthalat (Milyon/Dolar)	97.161	68.734	50.832	41.399	54.503	40.671
Dış Ticaret Dengesi (Milyon/Dolar)	-34.388	-21.856	-15.751	-10.065	-26.728	-14.084
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı %	64.6	68.2	69.0	75.7	51.0	65.4
İşsizlik Oranı (%)	10.3	10.5	10.6	8.5	6.6	7.7
İç Borç Stoku (Trilyon TL)	224.483	194.387	149.869	122.157	36.421	23.005
Dış Borç Stoku (Milyon/Dolar Yeni Tanım)	153.160	145.805	130.353	895	118.802	103.025
Konsolide Bütçe Dış Borç Stoku (Milyon/Dolar)	68.400	63.408	56.830	38.760	39.522	34.580
Cari İşlemler Dengesi (Milyon/Dolar)	-15.573	-6.808	-1.789	3.390	-9.819	-1.360

(Bin YTL)	2005		2004		2003
	13 Mayıs	6 Mayıs	31 Aralık	14 Mayıs	26 Aralık
Emisyon	16.577.305	16.123.410	13.465.237	13.796.374	10.844.508
Para Arzı					
- M1	30.975.060	31.128.283	29.469.070	24.745.467	21.564.149
- M2	119.699.287	119.198.685	109.344.449	96.968.292	80.922.936
- M3	127.531.938	127.219.184	116.597.637	102.142.346	86.565.043
Yurtiçi Kaynaklı YTL Mevduat	111.857.528	111.555.624	103.240.239	89.084.318	75.677.074
- Vadeli Tasarruf	75.096.554	74.412.643	66.705.794	60.938.584	50.174.043
- Vadesiz Tasarruf	7.948.566	8.314.790	8.348.626	6.205.515	5.853.366
- Vadeli Ticari	13.627.673	13.657.759	13.169.585	11.284.241	9.184.744
- Vadesiz Ticari	8.009.872	7.604.777	8.671.897	5.945.944	5.580.690
- Resmi Mevduat	7.174.863	7.565.655	6.344.337	4.710.034	4.884.231
Kredi Stoku	94.389.180	93.420.650	82.514.275	65.703.930	51.748.279
- Tüm Banka Kredileri	94.389.180	93.127.426	82.211.975	65.401.630	51.748.279
- M.B. Kredileri	0	293.224	302.300	302.300	0
Bank. El. Tah. ve Bono	120.970.198	120.007.265	113.944.740	109.535.859	97.459.504

Mevzuat Değişiklikleri

- 03 Mayıs 2005** - 5339 2006 Yılı Programının Hazırlanmasına Dair Kanun
- 04 Mayıs 2005** - Gümrük Vergisi Askıya Alınması ve Avrupa Birliği Tarafından Tarife Kontejanı Açılması Planlanan Ürünlere İlişkin Tebliğ (İthalat: 2005/21)
- DÜZELTME** - BDDK (Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ ile İlgili)
- 05 Mayıs 2005** - 5340 Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
- Araca Kurumların Tedrici Tasfiye Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- 07 Mayıs 2005** - 2005/8730 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 65, 74, 77, 84 ve Ek 6 ncı Maddelerinde Belirlenen Maktu Harç Tarifelerinin, Belediye Grupları İtibarıyla Tespit Edilmesi Hakkında Karar
- 12 Mayıs 2005** - Emlak Vergisi Kanunu Genel Tebliği (Seri No:44)
- Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 348)
- 13 Mayıs 2005** - Devlet Muhasebesi Standartları Kurulunun Yapısı ve Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
- Sermaye Piyasasında Faaliyette Bulunanlar İçin Lisanslama ve Sicil Tutmaya İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: VIII, No:44)
- 16 Mayıs 2005** - 5345 Gelir İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
- 18 Mayıs 2005** - 5350 Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
- Milli Emlak Genel Tebliği (Sıra No:293)
- 20 Mayıs 2005** - Tahsilat Genel Tebliği (Seri No:435)
- İşverenler Tarafından Aylık Prim ve Hizmet Belgesinin İnternet Ortamında Sosyal Sigortalar Kurumuna Gönderilmesine (e-Bildirge Uygulamasına) İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ
- 25 Mayıs 2005** - Araştırma - Geliştirme Projelerini Destekleme Tebliği (No:2005/27)
- 26 Mayıs 2005** - Özel Tüketim Vergisi Genel Tebliği (Seri No:8)
- Milli Emlak Genel Tebliği (Sıra No:294)
- 28 Mayıs 2005** - 5354 Bankalar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

Vergi Takvimi

- 09.06.2005** - Mayıs 2005 Dönemi Çeklere Ait Değerli Kağıtlar Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 09.06.2005** - 16-31 Mayıs Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde.Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 10.06.2005** - 16-31 Mayıs Dönemine Ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.06.2005** - Mayıs 2005 Dönemi Özel İletişim Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 15.06.2005** - Mayıs 2005 Dönemine ait Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 15.06.2005** - Mayıs 2005 Dönemine ait Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallara İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.06.2005** - Mayıs 2005 Dönemine ait Motorlu Taşıt Araçlarına İlişkin Özel Tüketim Vergisi (Tescille Tabi Olmayanlar) Beyanı ve Ödenmesi
- 15.06.2005** - Mayıs 2005 Dönemine Ait Gider Vergilerinin (BSMV) Beyanı ve Ödenmesi
- 15.06.2005** - Mayıs 2005 Dönemine ait Kolalı Gazoz, Alkollü İçecekler ve Tütün Mamüllerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 20.06.2005** - İlan ve Reklam Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 20.06.2005** - Mayıs 2005 Dönemine ait Damga Vergisinin Beyanı
- 20.06.2005** - Yarışma ve Çekilişler ile Futbol Müsabakalarına ait Müşterek Bahislerle İlgili Veraset ve İntikal Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 20.06.2005** - Mayıs 2005 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Beyanı
- 20.06.2005** - Mayıs 2005 Dönemine ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Beyanı
- 20.06.2005** - Mayıs 2005 Dönemine ait Katma Değer Vergisi'nin Beyanı
- 24.06.2005** - 1-15 Haziran Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde.Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 27.06.2005** - Mayıs 2005 Dönemine ait Damga Vergisinin Ödenmesi
- 27.06.2005** - Mayıs 2005 Dönemine ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Ödenmesi
- 27.06.2005** - 1-15 Haziran Dönemine ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 27.06.2005** - Mayıs 2005 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Ödemesi
- 27.06.2005** - Mayıs 2005 Dönemine ait Katma Değer Vergisi'nin Ödemesi
- 30.06.2005** - Basit Usulde Vergilendirilen Mükelleflerin Gelir Vergisi 2. Taksit Ödemesi
- 30.06.2005** - 4811 Sayılı Vergi Barışı Kanunu' na göre taksit Ödemesi.

BİLANÇO

Mayıs 2005 Kronoloji

01 Mayıs 1 Mayıs tüm yurtta bayram havasında kutlandı.

02 Mayıs Başbakan Erdoğan İsrail'e giderek İsrail Başbakanı, Şaron ve Filistin Ulusal Yönetimi Başkanı Abbas ile görüştü.

03 Mayıs Ciner grubu Sabah ve atv'yi TMSF'den 433 milyon dolara satın aldı.

04 Mayıs Türk-Alman Ekonomi Kongresi'ne katılan Başbakan Erdoğan ile Almanya Başbakanı Schröder karşılıklı destek mesajı verdi.

05 Mayıs Kemal Derviş'in Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) başkanlığı BM Genel Kurulu'nda oybirliğiyle kabul edildi.

06 Mayıs RTÜK, Diğittürk üzerinden abonelerine yayın yapan erotik kanalları yasakladı.

07 Mayıs İş Bankası 485 milyon YTL vergi ile İstanbul Kurumlar Vergisi rekortmeni oldu.

08 Mayıs TOBB Genel Kurulunda Rifat Hisarcıklıoğlu 4 yıllığına yeniden başkan seçildi.

09 Mayıs 60 ülkenin lideri, Nazi Almanyası'nın yenilgiye uğratılmasının 60'ncı yıldönümü nedeniyle Moskova'da düzenlenen törende buluştu.

10 Mayıs Birleşmiş Milletler Kıbrıs'ta çözüm için yeni bir girişim başlattı.

11 Mayıs Türkiye'nin IMF ile üzerinde mutabık kalınan yeni stand-by düzenlemesine yönelik niyet mektubu İcra Direktörleri Kurulunca onaylandı.

12 Mayıs Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Öcalan davasında, Türkiye'nin adil yargılanma, gözaltı süresinin uzunluğu ve kötü muameleyle ilgili ihlal yaptığına karar verdi.

13 Mayıs Özbekistan'ın Andican bölgesinde muhalifler isyan çıkarttı.

14 Mayıs Hollanda, Fransa, Almanya ve İsviçre Onur Air'in uçuşlarını durdurdu.

15 Mayıs DYP Genel Başkanı Ağar'ın parti yönetimine almadığı 4 milletvekili partisinden istifa etti.

16 Mayıs Özbekistan'ın Andican kentinde çıkan isyan

ülke çapında yayılmaya başladı. 800 kişi hayatını kaybetti.

17 Mayıs Siirt'te PKK'nın uzaktan kumandalı mayının patlaması sonucu 4 asker şehit oldu.

18 Mayıs TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda çeşitli kamu alacaklarına af getiren yasa tasarısı kabul edildi.

19 Mayıs Irak Başbakanı, hükümet kurulduktan sonra ilk resmi ziyaretini Ankara'ya yaptı.

20 Mayıs İngiliz Sun gazetesi, devrik Irak Lideri Saddam'ın cezaevinde iç çamaşırlarıyla çekilen fotoğraflarını yayınladı.

21 Mayıs Başbakan Erdoğan Türk ekonomisinin yüzde 50'sinin kayıtdışı olduğunu söyledi.

22 Mayıs Sanayi ve Ticaret Bakanı Coşkun, akaryakıt satışlarında pompaların ayarlarıyla oynayarak haksız kazanç elde edildiğini söyledi.

23 Mayıs Türkiye'nin AB üyeliğinin baş destekçilerinden almanya Başbakanı Schröder erken seçim kararı aldı.

24 Mayıs Başbakan Erdoğan, Devlet Bakanı Babacan'ı AB sürecinde başmüzakereci olarak atadı.

25 Mayıs Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattından ilk petrol düzenlenen törenle pompalandı.

26 Mayıs Milas'ta Nazım Hikmet'in şiirini okuyan öğrenci kaymakamın emriyle gözaltına alındı.

27 Mayıs İzinsiz Kuran kursu açanlara hapis cezasını kaldıran yeni TCK düzenlemesi TBMM'de kabul edildi.

28 Mayıs İran'da bomba yüklü araçlarla düzenlenen saldırılarda 6 kişi öldü 40 kişi yaralandı.

29 Mayıs Fransa'da halk Avrupa Birliği Anayasası'na yüzde 57 ile hayır dedi.

30 Mayıs AB Anayasası'na Fransa'da hayır çıkması AB'nin geleceğini yeniden tartışmaya açtı.

31 Mayıs Başbakan Erdoğan çiftçiye 30 kuruşluk mazot desteği verileceğini açıkladı.